

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**PRÁVA POŠKOZENÉHO (OBĚTI) V TRESTNÍM
ŘÍZENÍ**

Autor práce: Zbyněk Letoš, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Milan Šumbera

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....
Zbyněk Letoš, DiS.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Milanovi Šumberovi, za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

LETOŠ, Z. *Práva poškozeného (oběti) v trestním řízení: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2015. 71 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Milan Šumbera.

Klíčová slova: poškozený, trestní řízení, trestní řád, oběť trestného činu, zákon o obětech trestných činů, práva a povinnosti.

Bakalářská práce zkoumá práva poškozeného a oběti trestného činu, která mohou uplatnit v trestním řízení. Práce charakterizuje základní definici poškozeného v trestním řízení a oběti trestného činu, vzájemně tyto pojmy porovnává a rozlišuje jejich rozdíly. Zkoumá mezinárodní a evropské dokumenty ve vztahu k právům obětí trestných činů a jejich přínos pro český právní systém. Práce se zabývá jednotlivými právy poškozeného a oběti trestného činu. Součástí práce je vyhodnocení statistiky kriminality na území ČR a statistiky vyřizování agendy peněžité pomoci obětem trestných činů. V práci jsou vyhodnoceny formuláře využívané Policií ČR k poučení o právech poškozeného (oběti) trestného činu v trestním řízení, kde je zkoumáno do jaké míry splňují potřebné náležitosti a vyhovují požadavkům kladeným na jejich účelnost.

ABSTRACT

LETOŠ, Z. *Rights of the Victim in Criminal Proceedings : Bachelor thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2015. 71 p. Supervisor: JUDr. Milan Šumbera.

Key words: the victim, criminal proceedings, the Criminal Procedure, victim of a crime, the Victims of crime Bill, rights and obligations.

The bachelor thesis investigates the rights of the impaired and victims of a crime which may be enforced in criminal proceedings. The thesis characterises the basic definition of the impaired in the criminal proceedings and crime victims it compares these terms and distinguishes the differences. It also investigates international and European documents regarding the crime victims' rights and their contribution to the Czech legal system. The thesis deals with particular rights of the impaired and crime victims. There are an evaluation of statistics of criminality in the Czech Republic and statistics of transaction agenda of monetary help to crime victims. Further, there is an evaluation of forms used by the Police of the Czech Republic to inform about the rights of crime victims in criminal proceedings where there is studied into what extent they fulfil the required appendage correspond with requirements put on their suitability.

Obsah

Úvod.....	7
1 Cíl a metodika bakalářské práce	8
2 Poškozený v trestním řízení.....	10
2.1 Definice poškozeného	11
2.2 Typy poškozených podle druhu způsobené škody	13
2.3 Rozdělení poškozených podle trestního řádu	15
3 Oběť trestného činu	18
3.1 Základní právní zásady v zákoně o obětech trestných činů	22
3.2 Komparace poškozeného a oběti trestného činu	24
4 Právní úprava poškozeného (oběti)	27
4.1 Oběť v mezinárodním právu	29
4.2 Oběť v evropském právu	31
4.3 Právní úprava poškozeného (oběti) v českých právních předpisech	34
5 Práva poškozeného	37
5.1 Práva každého poškozeného	39
5.2 Práva poškozeného s nárokem na náhradu škody	47
6 Práva oběti	53
Závěr.....	64
Seznam použitých zdrojů	66
Seznam tabulek.....	70
Přílohy	71

Úvod

Celkově je ročně v ČR spácháno přes 250 000 trestných činů, ve kterých je postižena trestným činem nejenom jedna osoba, ale velmi často i více osob. Počty takových poškozených při způsobeném trestném činu mohou jít i do tisíců. Pokud se pachatele trestného činu nepodaří odhalit, poškození zůstanou se způsobenou škodou a s prožitkem z trestného činu odkázáni sami na sebe a s následky trestného činu se často musí sami vypořádat. Proto bylo z pohledu politiků, veřejnosti, advokátů a organizací poskytujících pomoc obětem trestné činnosti poukazováno na jejich nedostatečnou právní úpravu v ČR. Ve světovém a hlavně v evropském měřítku byla oběti věnována pozornost v právních úpravách řady vyspělých států, i v zemích sousedících s ČR, která se chtěla připojit mezi státy s vyspělou trestní politikou, která chrání a poskytuje pomoc obětem trestné činnosti.

Veškeré tyto požadavky a snahy o posílení postavení oběti v ČR vyústily v přijetí zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o obětech trestných činů), jehož účinnost nastala dnem 1. srpna 2013. Tento zákon byl přijat jako moderní prostředek poskytnutí účinné ochrany a pomoci obětem trestných činů. Současně měl také působit preventivně a zabránit způsobení druhotné újmy ze strany orgánů činných v trestním řízení vůči obětem trestných činů.

Nejčastěji jsou to právě policisté, kteří jako první přicházejí do styku s obětí trestného činu a proto bude do značné míry záviset na jejich přístupu k oběti a poučení o právech, které oběti trestného činu náleží. Přestože právě policisté přicházejí nejčastěji do styku s obětí trestného činu, není z jejich strany často přístup k poučení o právech oběti v souladu s potřebami oběti trestného činu pro konkrétní případ jejich újmy. Je příčinou takového přístupu, nedostatečné právní vědomí policistů nebo mají k poučovací povinnosti o právech oběti laxní přístup? Je vůbec oběť trestného činu v ČR dostatečně upravena v zákonech? Takové otázky vyvstanou při neuspokojení potřeb oběti trestného činu, jestliže se jí nedostalo dostatečné satisfakce, kterou mohou pocítovat při kontaktu s policistou. Proto by měla být ze strany Policie ČR věnována maximální pozornost poučení a uplatnění práv obětí trestných činů, aby jim byla poskytnuta dostatečná podpora a oběti nebyly opětovně traumatizovány.

Bakalářská práce je zpracována podle právní úpravy účinné k 31. 12. 2014.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zkoumání osoby poškozeného a oběti trestného činu a jejich vzájemné porovnání. Součástí cíle bakalářské práce je popis poškozeného a oběti trestného činu a charakteristika jejich práv v mezinárodních a evropských právních předpisech, která ovlivnila právní úpravu v právních předpisech ČR. Mezi nejvýznamnější cíle práce patří zkoumání práv poškozeného a oběti trestného činu a porovnání statistiky vyřizování agendy peněžité pomoci Ministerstva spravedlnosti.

V teoretické části bakalářské práce jsou vyhodnoceny informace z několika knižních zdrojů starší i poslední dostupné odborné literatury, které se vztahují k tématu bakalářské práce. V rámci zpracování tématu práva poškozeného (oběti) trestného činu jsou v první části využity zdroje odborné literatury charakterizující osobu poškozeného a oběti trestného činu s vysvětlením základních pojmů. V první části bakalářské práce je popsána osoba poškozeného a zkoumány jednotlivé typy poškozených. V další části je analyzováno rozdělení poškozených vyplývající ze zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen trestní řád). Součástí analýzy je klasifikace oběti trestného činu, charakteristika zvláště zranitelné oběti trestného činu a popis jednotlivých zásad vztahujících se k oběti trestného činu. V závěru této kapitoly je porovnána oběť trestného činu a poškozený v trestním řízení a zdůrazněny jednotlivé rozdíly, které je odlišují.

V druhé části bakalářské práce jsou zkoumány mezinárodní dokumenty vztahující se k poškozenému (oběti) trestného činu, kde je vyhodnocen přínos mezinárodních dokumentů jako základního výchozího zdroje, který zakotvil práva obětí v českém právním systému. V této části bude také zkoumán přínos právních dokumentů EU jako nástroje pro rozšíření práv obětí v českém právním systému. V části právní úprava poškozeného (oběti) v českých právních předpisech je zkoumána právní úprava poškozeného a oběti v právních předpisech ČR a současně bude analyzován přínos, záměr a cíle zákona o obětech trestných činů.

V poslední části je shrnut výčet jednotlivých práv poškozeného a oběti v trestním řízení činu, které vyplývají z trestního řádu a ze zákona o obětech trestných činů. Jednotlivá práva jsou podrobněji zkoumána a charakterizována.

V teoretické části se vychází i ze zákonných ustanovení trestního řádu, internetových zdrojů, interních materiálů státního zastupitelství, metodických příruček Policie ČR a metodických příruček neziskových organizací.

Pro lepší prezentaci zjištěných informací jsou využity přílohy, které obsahují standardizované formuláře poučení poškozeného (oběti) v trestním řízení, poučení poškozené právnické osoby, základní informace poskytované oběti trestného činu a poučení o peněžité pomoci obětí trestných činů používaných Policií ČR.

V praktické části jsou vyhodnoceny statistiky, kde je znázorněna a vyhodnocena statistika kriminality na území ČR a statistiky Ministerstva spravedlnosti při uplatňování peněžité pomoci ze strany obětí trestných činů. Prostřednictvím statistik je vysvětleno a zjištěno jakou škodou jsou osoby na území ČR nejčastěji postiženy, stejně tak je vyhodnocen počet žádostí o peněžitou pomoc ze strany obětí trestných činů podaných na Ministerstvo spravedlnosti, které mají přímý vliv na využití práva na odškodnění obětí trestných činů.

Z části jsou v práci využity vlastní zkušenosti s oběťmi trestných činů, které jsou komparovány s nashromážděnými poznatky získanými z analýzy dat a u zjištěných nedostatků jsou navrhována vlastní řešení k jejich odstranění. Současně jsou vyhodnoceny poznatky z praxe v přístupu poučovací povinnosti ze strany Policie ČR ve vztahu k poškozenému (oběti).

V závěru práce jsou vyhodnoceny výsledky vyplývající z jednotlivých kapitol a tyto jsou s vlastními poznatky a přílohami vyhodnoceny, do jaké míry formuláře Policie ČR vyhovují požadavkům právní úpravy poškozeného (oběti).

2 Poškozený v trestním řízení

Jednotlivé subjekty v trestním řízení mají rozličné role, které přímo souvisí s jejich zájmy a postavením. Mezi tyto subjekty trestního řízení náleží i osoba poškozeného. Poškozený k uskutečnění své role je nadán určitými právy a povinnostmi. Před soudem se, však jeho postavení mění na stranu.¹

Trestní řád poskytuje poškozenému možnost, aby v trestním řízení mohl aktivně vystupovat jako strana, a aby mohl uplatňovat nárok na náhradu škody způsobené trestným činem.² „Poškozený je významným subjektem trestního řízení a významnou stranou trestního řízení“.³ Podle § 12 odst. 6 trestního řádu se stranou rozumí ten, proti němuž se vede trestní řízení, zúčastněná osoba a poškozený a v řízení před soudem též státní zástupce; stejné postavení jako strana má i jiná osoba, na jejíž návrh nebo žádost se řízení vede nebo která podala opravný prostředek.⁴ Poškozený je aktivním účastníkem trestního řízení, kde svými podněty, návrhy vytváří podmínky k náležitému objasnění stavu projednávané věci a spravedlivému rozhodnutí. Přestože zájmy státního zástupce a poškozeného jsou v podstatě totožné, v jednotlivých případech, však mohou mít protichůdné zájmy. Z toho vyplývá, že postavení poškozeného je vůči státnímu zástupci nezávislé. Dokonce se může stát, že mezi poškozeným a státním zástupcem může dojít ke konfliktu ve vztahu k zavinění nebo k výši požadované náhrady škody. Tomu bude tak především v případech hodnocení skutkového stavu věci a jeho právního posouzení a oprávněnosti uplatňovaného nároku na náhradu škody, co do jeho základu a výše. Poškozený jako strana trestního řízení může zasahovat pouze do věcí, které se ho dotýkají, do věcí, které se ho nijak nedotýkají, zasahovat nesmí.⁵

Poškozený je nositelem důkazu, jestliže vystupuje v postavení svědka, kdy je mu přiznána řada procesních práv a rovnocenné postavení s ostatními stranami trestního řízení. Poškozený může být stranou v trestním řízení, i kdyby neuplatňoval nárok na náhradu škody, přestože mu bylo trestným činem ublíženo, neboť jeho hlavním účelem

¹ NOVOTNÝ, F. a kol. *Praktikum Trestní právo procesní*. Plzeň, 2006, s. 18.

² ČÍSAŘOVÁ, D., ČÍŽKOVÁ, J., *Poškozený v československém trestním řízení*. Praha, 1982, s. 14.

³ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEZULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha, 2007, s. 235.

⁴ ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Trestní předpisy*. 2014, číslo 1006, s. 123.

⁵ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEZULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha, 2007, s. 235-236.

je, aby jeho účast v soudním řízení napomohla ke správnému a zákonnému rozhodnutí ve věci.⁶

Jednou ze zásad trestního řízení je zásada zajištění práv poškozeného uvedená v § 2 odst. 15 trestního řádu, ve které je uložena povinnost všem orgánům činným v trestním řízení:⁷

- a) v každém období umožnit poškozenému, aby plně uplatnil svá práva,
- b) poučit ho vhodně a srozumitelně tak, aby mohl dosáhnout uspokojení svých nároků,

přičemž je kladen důraz na ohleduplnost a šetření osobnosti poškozeného v rámci celého řízení.

Ze všech těchto ukazatelů vyplývá, že poškozený jako strana trestního řízení má na průběh samotného trestního řízení velký vliv. Česká společnost se snaží vytvářet pohled na náš stát, jako na stát s fungujícími základními demokratickými principy a ústavním zřízením, který chrání ústavní práva osob. Součástí této politiky je zájem společnosti na ochraně a zájmu práv osob poškozených trestným činem. Proto je osobě poškozeného jako straně trestního řízení přikládána ze strany společnosti velká pozornost.

2.1 Definice poškozeného

Definice poškozeného je obsažena v § 43 odst. 1 trestního řádu, kde je uvedeno, že poškozeným je ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil.⁸ Osobou poškozenou trestným činem je i taková osoba, které pachatel uhradil škodu způsobenou trestným činem nebo vydal bezdůvodné obohacení, přičemž není rozhodující, jestli došlo úhradě škody před zahájením nebo po zahájení trestního stíhání.⁹

⁶ JELÍNEK, J. *Poškozený v českém trestním řízení*. Praha, 1998, s. 39.

⁷ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání*. Praha, 2013, s. 96.

⁸ ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Trestní předpisy*. 2014, číslo 1006, s. 130.

⁹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání*. Praha, 2003, s. 265.

Podle § 43 odst. 2 trestního řádu se za poškozeného nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem.¹⁰ Výjimkou je také ustanovení § 44 odst. 1 trestního řádu, podle něhož nemůže oprávnění poškozeného vykonávat ten, kdo je v trestním řízení stíhaný jako spoluobviněný. Trestní řízení také nedovoluje, aby poškozený byl současně v trestním řízení jako znalec a to z důvodu poměru k věci. Naopak nic nebrání tomu, aby poškozený vystupoval v trestním řízení jako svědek.¹¹

„Poškozeným v trestním řízení může být, jak osoba fyzická, tak osoba právnická, tak i stát“.¹²

Fyzická osoba

Uplatnit nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení má pouze svéprávná osoba. Svěprávnost fyzické osoby může být omezena, popř. jí, může být fyzická osoba zbavena pouze na základě soudního rozhodnutí. Plně svéprávným se člověk stává zletilostí. Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku věku. Před nabytím zletilosti se plně svéprávnosti nabývá přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství. Jestliže je poškozený zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je jeho svéprávnost omezena, je oprávněn podat návrh na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení zákonný zástupce poškozeného nebo ustanovený opatrovník.¹³

Právnická osoba

Uplatňování nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení činí ti, kteří jsou k tomu oprávněni smlouvou o zřízení právnické osoby, zakládací listinou nebo zákonem. Podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen občanský zákoník) nebo zakladatelské právní jednání stanoví jakým způsobem a v jakém rozsahu členové orgánů právnické osoby za ni rozhodují a nahrazují její vůli. Osoba, která právnickou osobu

¹⁰ ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Trestní předpisy*. 2014, číslo 1006, s. 130.

¹¹ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha, 2007, s. 265.

¹² KRUPKA, V., *Trestní právo procesní, 2. doplněné vydání*. Praha, 2005, s. 58.

¹³ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání*. Praha, 2013, s. 227.

zastupuje, dá najevo, co ji k tomu opravňuje, neplyne-li to již z okolností. Při podepisování dokumentů za právnickou osobu, osoba připojí k jejímu názvu svůj podpis, popř. údaje o své funkci nebo o svém pracovním zařazení. Jednání a zastupování právnické osoby se řídí občanským zákoníkem.¹⁴

Stát

ČR se stává poškozeným, pokud se bude jednat např. o trestné činy kráčení daně, poplatku a podobné povinné platby. ČR má postavení právnické osoby se stejným právním postavením jako ostatní účastníci občanskoprávních vztahů. Zákonem č. 219/2000 Sb., o majetku ČR, ve znění pozdějších předpisů bylo upraveno, že ministerstva, jiné správní úřady, soudy a jiné organizační složky státu nejsou považovány za právnické osoby. Tyto složky, pak jménem státu provádí právní úkony prostřednictvím svého vedoucího a vedoucí může pro určité právní úkony pověřit jiného vedoucího zaměstnance této organizační složky státu. Složka státu má za povinnost chránit svůj majetek a jeho povinností v trestním řízení je uplatnit právo na náhradu škody.¹⁵

2.2 Typy poškozených podle druhu způsobené škody

Poškozený má zájem, aby mu byla, co nejrychleji nahrazena škoda způsobená trestným činem a tohoto nároku se může domáhat i v trestním řízení. Znalost způsobených škod poškozeným má pak význam pro posouzení výše, důvodnosti, uplatnění a způsobu náhrady škody. Trestní řád doznal značných změn během posledních let, co do druhu způsobené škody trestným činem. Současná právní úprava způsobené škody reflektuje požadavky společnosti a předpisy mezinárodního práva a EU.

Poškozený na majetku

Škodou na majetku je taková škoda, kterou lze vyjádřit v penězích. Jedná se o škodu vzniklou úbytkem majetku, ale i o škodu způsobenou poškozením nebo tím, co poškozenému ušlo. Není to jen škoda ztenčením na majetku poškozeného, ale i jiná materiální škoda, pokud její náhradu příslušné předpisy o odškodňování přiznávají (může to být škoda vzniklá poškozením věci, náklady léčením, dávky důchodového zabezpečení

¹⁴ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání.* Praha, 2013, s. 227-228.

¹⁵ RŮŽIČKA, M., PÚRY, F., ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice.* Praha, 2007, s. 287-288.

apod.).¹⁶ Majetkem, na kterém vznikla taková škoda, jsou majetkové hodnoty, jako věci, pohledávky, jiná práva a penězi ocenitelné hodnoty. Patří sem movité a nemovité věci, ovladatelná přírodní síla, cenné papíry a peněžní prostředky na účtu.¹⁷

Poškozený ublížením na zdraví

„Ublížením na zdraví se rozumí takový stav (onemocnění, poranění), kterým je porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňujících výkon nebo má jiný vliv na obvyklý způsob života poškozeného a které zpravidla vyžaduje lékařské ošetření, i když nezanechá trvalé následky.“¹⁸ Rozhodující je, aby porušení těchto funkcí netrvalo jen krátkou dobu, ale musí ztížit obvyklý způsob života, který je obvykle stanoven na dobu nejméně sedmi dní. Důležitým činitelem je doba pracovní neschopnosti, i když ne jediným, je nezbytné posuzovat celkový vliv a dopad ublížení na zdraví na společenský, rodinný život, popř. umělecký nebo sportovní život. Do škody na zdraví patří bolestné, ztížení společenského uplatnění, ztráta na výděлку a hotových výdajů. Těžká újma na zdraví je uvedena v § 122 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen trestní zákoník).¹⁹

Poškozený nemajetkovou újmu

Nemajetková újma vzniká snížením důstojnosti a vážnosti fyzické osoby ve společnosti, stejně tak může spočívat ve ztrátě klientely, v právu žít v příznivém životním prostředí, v právu na ochranu cti, soukromí a projevů osobní povahy a nelze vyloučit, ani souběh několika druhů újem nemajetkových. Škoda nemajetková ve smyslu odpovědnosti za škodu je újma vzniklá na zdraví (životě) poškozeného (bolestné, ztížení společenského uplatnění, újma vzniklá usmrcením poškozeného). Podle druhů práv, do kterých bylo protiprávním jednáním zasazeno, se může nemajetková újma ještě dále členit (společenskou, vědeckou, uměleckou, osobnostní újmu aj.).²⁰ Při posuzování přiměřeného zadostiučinění nároku na náhradu škody v trestním řízení u nemateriální újmy by mělo být přihlédnuto:²¹

¹⁶ JELÍNEK, J. *Poškozený v českém trestním řízení*. Praha, 1998, s. 23.

¹⁷ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEZULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha, 2007, s. 484.

¹⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. díl I, 6. vydání*. Praha, 2008, s. 310.

¹⁹ HENRYCH, D., a kolektiv. *Právní slovník, 3. podstatně rozšířené vydání*, Praha, 2009, s. 1151.

²⁰ HENRYCH, D., a kolektiv. *Právní slovník, 3. podstatně rozšířené vydání*, Praha, 2009, s. 56.

²¹ JELÍNEK, J., GRÍVNA, T. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha, 2012, s. 73.

- a) povaze a závažnosti trestného činu,
- b) osobním, rodinným a majetkovým poměrům pachatele trestného činu,
- c) osobním, rodinným a majetkovým poměrům poškozeného trestného činu,
- d) následkům trestné činnosti na zdravotní stav poškozeného, jeho další psychologický vývoj (zejména u mladistvých obětí a dětí), podložených znaleckým posudkem z oboru zdravotnictví odvětví psychiatrie, dětské psychiatrie, sexuologie, popřípadě psychologie,
- e) chování pachatele po spáchání trestného činu (účinná lítost, snaha o náhradu škody),
- f) významu předmětu řízení pro poškozeného.

Poškozený bezdůvodným obohacím

Došlo-li na úkor jednoho subjektu k obohacení druhého bez právem uznaného důvodu, vzniká mezi nimi závazkový právní vztah z bezdůvodného obohacení. Definice bezdůvodného obohacení je vyjádřena v občanském zákoníku. Zásadou českého právního řádu je, že se nesmí nikdo obohatit na úkor druhého. Bezdůvodným obohacím v souvislosti se spáchaným trestným činem má na mysli majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů. Ten, kdo se na úkor poškozeného bezdůvodně obohatil spáchaným trestným činem, musí bezdůvodné obohacení vydat.²² Bezdůvodné obohacení může trvat jenom určitou přechodnou dobu. Bezdůvodným obohacím se stává okamžik, kdy bylo obohacení přijato. Bezdůvodné obohacení se využívá v případech, kde není možné využít odpovědnosti za způsobenou škodu. U některých trestných činů jako je podílnictví podle § 214 trestního zákoníku a podílnictví z nedbalosti podle § 215 trestního zákoníku může dojít jen k bezdůvodnému obohacení.²³

2.3 Rozdělení poškozených podle trestního řádu

Poškozený, který nemůže žádat náhradu škody v trestním řízení

Tento poškozený je definován v § 43 odst. 1 trestního řádu. Poškozeným, který nemá nárok žádat náhradu škody je takový poškozený, o jehož náhradě škody, bylo byt'

²² ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání.* Praha, 2013, s. 226.

²³ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice.* Praha, 2007, s. 454.

nepravomocně rozhodnuto v občanskoprávním řízení popř. v jiném řízení a tvoří tak překážku zahájeného řízení tzv. litispedence. Tato překážka je uvedena v § 44 odst. 3 trestního řádu. Poškozený, však může uplatnit svá procesní práva, pokud je mu přiznáno postavení poškozeného v trestním řízení. Poškozený nemůže žádat náhradu škody, jestliže byla způsobena trestným činem, který obviněný nespáchal, a to i přesto, že souvisí se skutkem, který je předmětem trestního stíhání. Poškozeným bez nároku na náhradu škody bude např. poškozený trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku.²⁴ V případě, že obviněný uhradil poškozenému celou škodu způsobenou trestným činem, nebo spolu uzavřeli dohodu o náhradě škody, nemá pak nárok na náhradu škody v trestním řízení. Poškozenému nepřísluší žádat náhradu škody spočívající ve zkrácení daně, poplatku, pojistného, neboť tato je vymáhána finančním úřadem nebo jiným oprávněným úřadem platebním výměrem, který je pak exekučním titulem pro nucený výkon rozhodnutí.²⁵

Poškozený, který má nárok na náhradu škody v trestním řízení

Tento poškozený je vymezen v § 43 odst. 3 trestního řádu.²⁶ Tento poškozený má právo navrhnout soudu, aby uložil obžalovanému náhradu škody v penězích nebo nemajetkové újmy, která mu byla trestným činem způsobena nebo vydání bezdůvodného obohacení. Takový poškozený je nazýván subjektem adhezního řízení. Adhezní řízení se stává součástí trestního řízení v případech, kdy byl nárok poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení řádně a včas uplatněn a kdy soud o tomto nároku rozhoduje.²⁷ Podmínkou adhezního řízení je návrh poškozeného, kterým je soud vázán, který nemůže překročit, ale nemůže nárok poškozeného, ani částečně zamítnout.²⁸ Jestliže dojde k zániku právnické osoby, úmrtím poškozeného nebo dojde k přechodu či převodu práv, přechází na jejich právnického nástupce právo na uplatnění nároku na náhradu škody podle § 43 odst. 3 trestního řádu.²⁹

²⁴ ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 398.

²⁵ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha, 2007, s. 273- 432.

²⁶ ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Trestní předpisy*. 2014, číslo 1006, s. 130.

²⁷ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání*. Praha, 2013, s. 765.

²⁸ HENRYCH, D., a kolektiv. *Právnický slovník, 3. podstatně rozšířené vydání*, Praha, 2009, s. 4.

²⁹ FRYŠTÁK, M., a kolektiv. *Trestní právo procesní*, Ostrava, 2009, s. 31.

Jak je patrné ze statistických přehledů kriminality od roku 2008 zpracovaných Policejním prezídiem ČR,³⁰ je stále fenoménem naší společnosti majetková kriminalita, tedy škoda způsobena na majetku poškozených. Z tabulek je i patrná skladba majetkové kriminality. Škoda způsobená na majetku poškozených je jedna z nejstarších škod, je dobře zmapovaná a není obvykle problémem tuto vyčíslit na základě předložených dokladů, nákladů na opravu nebo za použití ustanovení § 137 trestního zákoníku.³¹ V nezbytných případech se při stanovení výše majetkové škody vychází z odborného vyjádření nebo znaleckého posudku. Naopak protikladem je nemajetková újma, která není dosud dostatečně ze strany poškozených využívána jako prostředek náhrady škody v trestním řízení. Je na místě podotknout, že náhrada nemajetkové újmy v adhezním řízení je součástí právní úpravy řady evropských států (Slovensko, Francie, Nizozemí, Polsko). Z tohoto hlediska by bylo vůči poškozeným (obětem) vstřícným krokem, kdyby Ministerstvo spravedlnosti vydalo vyhlášku, kde by byla stanovena minimální peněžitá částka za nemajetkovou újmu u jednotlivých trestných činů, čímž by odpadlo pro poškozeného odůvodňování výše způsobené škody a někdy i její náročné prokazování.

³⁰ *Policie České republiky*. Statistické přehledy[online]. 2014 [cit. 2014-12-19]. Dostupné z WWW:<<http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

³¹ ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), *In: Sbíрка zákonů České republika*. 2009, částka 11, s. 383.

3 Oběť trestného činu

Ze strany odborné právnické veřejnosti, organizací poskytujících pomoc obětem trestných činů i samotných občanů byl dlouhodobě pocíťován nedostatek v právní úpravě oběti trestného činu v zákoně č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, ve znění pozdějších předpisů. Tento nedostatek byl spatřován i v souladu s právními předpisy EU. Jako nový moderní prostředek účinné pomoci obětem trestných činů byl přijat zákon o obětech trestných činů. Předpokládaným smyslem zákona bylo posílení postavení a práv obětí, zvýšení a posílení úrovně poskytovaných služeb obětem trestné činnosti a sjednocení české zákonné úpravy oběti s předpisy EU. Dalším motivem této zákonné úpravy bylo dosáhnout šetrného a citlivého přístupu ze strany orgánů činných v trestním řízení vůči oběti trestného činu a předcházení následkům druhotné újmy. Zákon o obětech trestných činů stanovuje, aby obětem byla poskytnuta pomoc, kdy ji potřebují a tato pomoc jim byla poskytnuta v určitých případech i bezplatně. Zavazuje příslušné subjekty, aby oběť měla dostatek informací o svých právech a mohla vyjádřit svůj názor.³²

Pro účely zákona o obětech trestných činů se rozumí trestným činem i čin jinak trestný.³³ V § 2 zákona o obětech trestných činů je oběť vymezena jako fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.³⁴ Obětí bude tedy i fyzická osoba u nedokonaných trestných činů jako je příprava a pokus. Vychází se z předpokladu, že jenom fyzická osoba je schopna pocíťovat útrapy. Jedná se o proces zraňování a poškozování jedince, který označujeme jako viktimizace. Tzv. primární viktimizace zahrnuje dění bezprostředně spojené s trestným činem, která byla způsobená pachatelem. Jedná se o tzv. primární rány:³⁵

- fyzická újma (lehké zranění, těžká újma, smrt),
- finanční újma (poškození majetku, náklady na léčení),

³² JELÍNEK, J., GŘIVNA, T. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha, 2012, s. 24.

³³ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. Praha, 2013, s. 23.

³⁴ ČESKO. Zákon č. 45 ze dne 30. ledna 2013, o obětech trestných činů a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), *In: Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 20, s. 322.

³⁵ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha, 2007, s. 14-17.

- emocionální újma (strach, nedůvěra, emocionální napětí, ztráta identity, ztráta autonomie - pocity slabosti a bezmocnosti).

Jde o propojení pojmů, jak trestního práva, tak i psychologie a kriminologie, kdy oběť je jejich nedílnou součástí a právo potřebuje i pohled na oběť z hlediska psychologie a kriminologie, ať už při stanovení výše škody nebo při výměře trestu pachatele nebo poskytnutí odborné pomoci.

Z pohledu kriminologie je oběť osobou bezprostředně dotčenou trestným činem, ale nepatří sem následně dotčené osoby jako např. potomci. Součástí kriminologie je viktimologie, která se zabývá.³⁶

- obětí trestného činu,
- rolí obětí v genezi a průběhu trestného činu a při jeho odhalování a objasňování,
- způsoby pomoci oběti trestného činu,
- způsoby, jak zabránit viktimizaci potencionální oběti (viktimizace je proces, v němž se potencionální oběť stává skutečnou).

Z pohledu práva je obětí fyzická osoba – podnikatel, který je samostatně výdělečně činný a jemuž byla újma způsobena v souvislosti s jeho samostatně výdělečnou činností.³⁷ Právnícká osoba není schopna pociťově vnímat újmu způsobenou trestným činem a být druhotně viktimizována, proto nemůže být obětí trestného činu.³⁸

Zákon o obětech trestných činů jde ve výčtu obětí ještě dále, kdy v případě smrti způsobené trestným činem je obětí také její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou. Jestliže je takových osob více, je pak obětí každá z tohoto výčtu uvedených osob. Při stanovení jednotlivých osob se vychází z ustanovení trestního zákoníku, občanského zákoníku, zákona o registrovaném partnerství. Při posouzení, zda se jedná o osobu blízkou, jsou takovými osobami, pouze takové, které by vzájemně pociťovali újmu druhému jako újmu

³⁶ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*, České Budějovice, 2010, s. 34-35.

³⁷ GRÍVNA, T. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář. 1. vydání*. Praha, 2014, s. 27.

³⁸ Interní materiály z konference Unie státních zástupců České republiky a Justiční akademie konané v Kroměříži, zákon o obětech trestných činů. *Trestní právo procesní v praxi aneb pojd'me diskutovat o aktuálních problémech v praxi*. prezentace, snímek č. 15.

vlastní, jestliže ji pocítuje jenom jedna z nich, pak se v takovém případě o osoby blízké nejedná.³⁹

Druhotná újma, nebo-li sekundární viktimizace je častá, ale na rozdíl od primární viktimizace nemusí nastat, jelikož k ní dochází až po spáchání trestného činu a není spojena s jednáním pachatele. Původci sekundární viktimizace mohou být orgány činné v trestním řízení a orgány veřejné moci, poskytovatelé zdravotních služeb, subjekty zanesené v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, znalci, tlumočníci a obhájci. Faktorem druhotné újmy jsou velmi často média, jejichž účelem je zvýšit sledovanost nebo prodej. Společným jmenovatelem sekundární viktimizace je nezáměr o potřeby oběti a ochranu její důstojnosti, kdy při zacházení a komunikaci s obětí by měla platit presumpce dobrých mravů a dobrého jména.⁴⁰

Některé oběti jsou zvláště náchylné k prohloubení jejich stresu a citovému zranění účastí v trestním řízení, k prohloubení druhotné újmy nebo je jim vyhrožováno ze strany pachatele trestného činu.⁴¹ Zákon o obětech trestných činů osobám, u nichž je možná větší rizikovost sekundární nebo opakované viktimizace přiznává zvláštní postavení jako zvláště zranitelné oběti. Zvláště zranitelné oběti jsou nadány zvláštními právy, která mají zabránit sekundární viktimizaci oběti. Podle § 2 odst. 4 zákona o obětech trestných činů je zvláště zranitelnou obětí:⁴²

a) dítě,

b) osoba, která je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, které ve spojení s různými překážkami může bránit plnému a účelnému uplatnění této osoby ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy,

c) oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku),

d) oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval násilí či pohrůžku násilím, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost,

³⁹ JELÍNEK., J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou. 2. vydání.* Praha, 2014, s. 32-33.

⁴⁰ ČÍRTKOVÁ., L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů.* Praha, 2007, s. 18.

⁴¹ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou.* Praha, 2013, s. 29.

⁴² ČESKO. Zákon č. 45 ze dne 30. ledna 2013, o obětech trestných činů a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), *In: Sbírka zákonů České republiky. 2013, částka 20, s. 322.*

sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.

Zvlášť zranitelné oběti řadíme do „zvláštní kategorie“ a oproti „běžné“ oběti mají určitá speciální práva:⁴³

- právo na bezplatnou odbornou pomoc,
- právo na zabránění kontaktu s osobou, kterou označily za pachatele, osobou podezřelou nebo s osobou, proti níž se trestní řízení vede,
- v přípravném řízení právo na výslech osobou stejného nebo opačného pohlaví,
- právo na přibrání tlumočnicka stejného nebo opačného pohlaví v případě, že je třeba jejich výpověď tlumočit,
- právo na výslech prováděný zvlášť citlivě a s ohledem na konkrétní okolnosti, které je činí zvlášť zranitelnými,
- v přípravném řízení právo na výslech osobou vyškolenou k provádění výslechů konkrétních zvlášť zranitelných obětí,
- právo na úplný výslech, aby nemusel být později opakován,
- v případě opakovaného výslechu právo na výslech stejnou osobou,
- právo na zamezení bezprostředního vizuálního kontaktu s osobou podezřelou ze spáchání trestného činu nebo s osobou, proti níž se trestní řízení vede,
- práva podle § 19 odst. 1 a 2 a § 20 odst. 1 až 4 zákona o obětech trestných činů má zvlášť zranitelná oběť i při podávání vysvětlení,
- právo na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu v případě, že nemají dostatek prostředků.

⁴³ JELÍNEK., J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou. 2. vydání.* Praha, 2014, s. 35-36.

3.1 Základní právní zásady v zákoně o obětech trestných činů

Jako i v jiných trestněprávních předpisech je i v zákoně o obětech trestných činů velice důležité pochopit jednotlivé základní zásady.⁴⁴ Důležitost jednotlivých zásad spočívá v tom, že zasahují do jednotlivých ustanovení zákona o obětech trestných činů a mají vliv na jejich výklad a aplikaci.⁴⁵

Nejdůležitější zásadou je zásada uvedená v ustanovení § 3 odst. 1 zákona o obětech trestných činů, kde je uvedeno, že každou osobu, která se cítí být obětí spáchaného trestného činu, je třeba považovat za oběť, nevyjde-li najevo opak nebo nejde-li zcela zjevně o zneužití postavení oběti. Na postavení oběti nemá vliv, pokud nebyl pachatel zjištěn nebo odsouzen.⁴⁶

Zásada presumpce postavení oběti je zjištění, jestli bude oběti přiznáno její postavení s plnými právy a poskytnutou péčí, které nelze činit až na základě skončeného trestního řízení.⁴⁷

Zásada nezávislosti statusu oběti stanoví, že postavení oběti nemá vliv na postavení oběti v trestním řízení a je nezbytné zacházet s takovou osobou, jako by oběti trestného činu byla, až do doby dokud nebude zjištěn opak. Na postavení oběti nemá vliv zjištění osoby pachatele nebo jeho odsouzení, protože často z prvopočátku trestního řízení není jasné, zda došlo k trestnému činu a kdo jej spáchal, ani samotné zproštění obžaloby nemusí znamenat, že trestný čin nebyl spáchán nebo, že se ho dopustil obžalovaný.⁴⁸

Zjištění, že osoba nemá postavení oběti, může být založeno, až po vyhodnocení důkazů, kdy se bude jednat o případy:⁴⁹

- a) krivého obvinění,
- b) zneužití postavení oběti (čin měl pro oběť pouze nepatrné následky, avšak ta se domáhá odborné pomoci, kterou ve skutečnosti nepotřebuje),

⁴⁴ KOZÁK, V. *K zákonu o obětech trestných činů*. [online]. Praha: Law portal studentský magazín o právu [cit. 2014-12-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.lawportal.cz/k-zakonu-o-obetech-trestnych-cinu/>>.

⁴⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. Praha, 2013, s. 35.

⁴⁶ ČESKO. Zákon č. 45 ze dne 30. ledna 2013, o obětech trestných činů a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), *In: Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 20, s. 322-323.

⁴⁷ GRÍVNA, T. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář. 1. vydání*. Praha, 2014, s. 39.

⁴⁸ JELÍNEK, J., GRÍVNA, T. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha, 2012, s. 26-27.

⁴⁹ KALOUSKOVÁ, M. *Metodika k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů*, Interní materiály, Odbor obecné kriminality úřadu služby kriminální policie a vyšetřování PP ČR, s. 6-7.

- c) kvalifikování činu jako přestupku,
- d) jedná se o občanskoprávní spor.

V případě **zásady zákazu zneužití postavení oběti** se bude jednat o případy notorických stěžovatelů, kdy záměrem právní úpravy bylo zabránit zneužívání postavení oběti. Bude vždy na orgánech činných v trestním řízení, aby posoudily, jestli se jedná o oběť trestného činu nebo pouze o zneužívání svého postavení. O tom zda, je osoba obětí se nevydává žádné rozhodnutí, i když proti němu nelze podat nějaký opravný prostředek, může, být rozhodnutí policejního orgánu přezkoumáno státním zástupcem z podnětu dotčené osoby. Nesprávné posouzení, jestli se jedná nebo nejedná o oběť, může způsobit zrušení akreditace akreditovaného subjektu nebo by mohla vzniknout odpovědnost státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, popř. odpovědnost konkrétních osob.⁵⁰

Zvláštní zásada přístupu k obětem trestných činů stanovuje povinnost pro Policii ČR, orgány činné v trestním řízení a další orgány veřejné moci, subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, poskytovatele zdravotnických služeb, znalce, tlumočníky, obhájce a sdělovací prostředky respektovat osobnost, důstojnost oběti a přistupovat k ní zdvořile, šetrně a podle možností jí vycházet vstříc. Tato zásada zakotvuje ochranu obětí před prohlubováním primární i sekundární viktimizace, nadto má zabránit i opakované viktimizaci. Opakovaná viktimizace je způsobena opakovaným útokem pachatele. Ustanovení, které slouží k zabránění opakované viktimizace je v § 14 a v § 16 zákona o obětech trestných činů. K zabránění sekundární viktimizace slouží:⁵¹

- zabránění kontaktu s osobou, kterou oběť označila za pachatele trestného činu,
- pravidla při pokládání otázek dotýkající se intimní oblasti vyslychané oběti,
- pravidla pro výslech nebo podání vysvětlení osobou stejného pohlaví nebo opačného pohlaví,
- právo na doprovod důvěrníkem,

⁵⁰ GRÍVNA, T. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář. 1. vydání.* Praha, 2014, s. 41.

⁵¹ JELÍNEK, J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou. 2. vydání.* Praha, 2014, s. 43.

- právo oběti, kdykoli v průběhu trestního řízení učinit prohlášení o tom, jaký měl spáchaný trestný čin dopad na její dosavadní život.

Zásada zákazu diskriminace stanoví, že není přípustné, aby policie nebo orgány činné v trestním řízení krátily oběť na jejích právech vzhledem k jejímu pohlaví, rase, národnosti. Zásada vychází z § 2 odst. 3 zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací, ve znění pozdějších předpisů.⁵² Dalo by se tedy předpokládat, že diskriminací bude, pokud orgány činné v trestním řízení nebudou brát ohled na věk, zdravotní postižení, sexuální orientaci, víru, majetkové poměry nebo politickou příslušnost oběti.

Zásada práva oběti na informace stanoví, že zákon dává obětem určitá práva a, aby oběť mohla svoje práva využít, musí být o nich informována. Důraz je kladen na srozumitelnost poskytovaných informací, kdy na žádost oběti musí být poskytnuty informace opakovaně. Informace v souvislosti s právy obětí musí být předány ústně, ale některé musí být předány i v písemné formě. Povinnost o předání informací se vztahují na Policii ČR, státního zástupce, subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, orgány veřejné moci a zdravotnická zařízení.⁵³

Pro naplnění **zásady spolupráce** je důležité, aby Policie ČR a orgány činné v trestním řízení spolupracovali se všemi subjekty, které obětem trestných činů poskytují pomoc. Mezi veřejné subjekty poskytující pomoc obětem trestné činnosti patří Probační a mediační služba, mezi neveřejné subjekty patří neziskové organizace. Za účelem naplnění zákona o obětech trestných činů je důležité, aby orgány činné v trestním řízení spolupracovali s těmito subjekty.⁵⁴

3.2 Komparace poškozeného a oběti trestného činu

Pojem poškozeného a oběti trestného činu se spolu do jisté míry překrývají a je mezi nimi úzký vztah. Poškozený jako subjekt trestního řízení je nadán procesními právy vyplývajících z trestního řádu, jejichž cílem je dosažení účelu trestního řízení. „Práva

⁵² GRÍVNA, T. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář. 1. vydání.* Praha, 2014, s. 41.

⁵³ JELÍNEK, J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou. 2. vydání.* Praha, 2014, s. 45.

⁵⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou.* Praha, 2013, s. 39.

a povinnosti poškozeného končí tam, kde by mohly přesáhnout rámec účelu trestního řízení nebo zpomalit jeho dosažení.⁵⁵ „Mluví-li se o oběti, zdůrazňuje se fakt, že v důsledku trestného činu vznikla fyzické osobě újma, a proto by trestným činem postižená osoba měla mít taková práva, která zajistí, že s ní bude zacházeno s ohledem na způsobenou újmu, ze strany státu jí bude nabídnuta a popřípadě poskytnuta určitá péče, a alespoň v některých případech jí bude újma kompenzována.“⁵⁶ Z uvedených výkladů poškozeného a oběti trestného činu vyplývá, že oběť bude mít většinou v trestním řízení i postavení poškozeného.

Oběť je také pojmem výchozích poznatků psychologie, kriminologie, viktimologie, kriminalistiky, kdy tyto vědní disciplíny usilovaly o aplikaci svých poznatků do trestního práva ve prospěch oběti. Toto úsilí bylo ze strany zákonodárců kladně reflektováno a oběť se stala subjektem zvláštní péče ze strany státu, což mělo vliv na určité rozdíly mezi obětí a poškozeným v trestním řízení. Odlišení poškozeného a oběti je obtížné proto, že táž osoba vystupuje v obou procesních postaveních.⁵⁷

Ačkoliv se může jevit, že oba pojmy oběti a poškozeného jsou totožné, přesto se v určitých směrech odlišují:

- poškozeným může být právnická, fyzická osoba nebo stát, ale obětí může být jenom fyzická osoba, protože právnická osoba není schopna pociťovat újmu,⁵⁸
- obětí jsou považovány i osoby pozůstalé po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, a to i kdyby tato osoba postavení poškozeného neměla,⁵⁹
- oběť je subjektem zvláštní péče poskytované státem, naopak poškozený je stranou trestního řízení se svými procesními právy a povinnostmi,⁶⁰

⁵⁵ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání.* Praha, 2013, s. 230.

⁵⁶ GRÍVNA, T. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář. 1. vydání.* Praha, 2014, s. 13.

⁵⁷ JELÍNEK, J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou. 2. vydání.* Praha, 2014, s. 16.

⁵⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou.* Praha, 2013, s. 14.

⁵⁹ JELÍNEK, J., GRÍVNA, T. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu.* Praha, 2012, s. 71.

⁶⁰ GRÍVNA, T. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář. 1. vydání.* Praha, 2014, s. 13.

- poškozenému se v příčinné souvislosti se spáchaným trestným činem nahrazuje způsobená újma, ale u oběti se předchází druhotné újmě,⁶¹
- poškozeným podle trestního řádu je právní nástupce, oběť nemůže svá práva jako subjekt zvláštní péče převést právním úkonem na jinou osobu.⁶²

Určitou podobnost oběti trestného činu s poškozeným v trestním řízení, lze spatřovat i ve standardizovaných formulářích používaných Policií ČR, kde jsou uvedena procesní práva poškozeného a oběti na jednom formuláři Poučení poškozeného (oběti) v trestním řízení.⁶³ V tomto formuláři jsou práva poškozeného a oběti současně na jednom formuláři pro případy, kdy se budou překrývat jejich práva a jejich postavení bude totožné. Odlišnost oběti a poškozeného ve standardizovaných formulářích užívaných Policií ČR vyjadřuje formulář Poučení poškozené právnické osoby⁶⁴, kde jsou zakotveny pouze práva náležející poškozenému. Příslušníci Policie ČR budou muset vždy při styku s osobou postiženou trestným činem rozlišovat, jestli se jedná o:⁶⁵

- poškozeného bez nároku na náhradu škody v trestním řízení podle § 43 odst. 1 trestního řádu,
- poškozeného s nárokem na náhradu škody v trestním řízení podle § 43 odst. 3 trestního řádu,
- oběť trestného činu.

Bude důležité, aby policisté při poučení poškozených (obětí) zhodnotili, do jaké míry se překrývá postavení oběti trestného činu a poškozeného nebo jestli se jejich postavení odlišuje a tomu přizpůsobit poučení o právech a povinnostech poškozeného (oběti) v jednotlivých případech. Je zřejmé, že Policie ČR zareagovala na účinnost zákona o obětech trestných činů prostřednictvím svých standardizovaných tiskopisů, které používá při styku s poškozeným (obětí) trestného činu, kdy toto lze zhodnotit jako krok správným směrem za účelem naplnění hesla Policie ČR „pomáhat a chránit.“

⁶¹ GRIVNA, T. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář. 1. vydání.* Praha, 2014, s. 14.

⁶² JELÍNEK, J., GRIVNA, T. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu.* Praha, 2012, s. 71.

⁶³ Příloha č. I.

⁶⁴ Příloha č. II.

⁶⁵ Interní materiály z konference Unie státních zástupců České republiky a Justiční akademie konané v Kroměříži, zákon o obětech trestných činů. *Trestní právo procesní v praxi aneb pojdme diskutovat o aktuálních problémech v praxi.* prezentace, snímek č. 34.

4 Právní úprava poškozeného (oběti)

Na současnou právní úpravu oběti v zákoně o obětech trestných činů, který dostal svoji podobu zakotvenou v právních předpisech ČR, měla vliv jeho úprava v mezinárodních právních předpisech a právních předpisech EU. Vývoj právní úpravy oběti se vytvářel s ohledem na potřeby společnosti, trestní politiku, celosvětový trend posilování práv obětí a vliv mezinárodních a evropských předpisů. Trestní politika je představována jako souhrn opatření trestněprávní a trestněprocesní povahy reagující na kriminalitu jako představitele nežádoucího sociálního jevu, jehož účelem je jeho kontrola, omezení a potlačení.⁶⁶

Práva poškozeného (oběti) jako účastníka v trestním řízení jsou vymezena v řadě právních předpisů, včetně zákonů nejvyšší právní síly jako je zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů, která s Listinou základních práv a svobod tvoří ústavní pořádek ČR. Podle ústavního principu, na jehož základě jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny státní orgány i osoby, je příslušný orgán vázán právním názorem, který ve věci vyslovil Ústavní soud, a je tedy při pokračování v trestním řízení povinen provést úkony a doplnění nařízené Ústavním soudem.⁶⁷ Ústavní soud při vydávání svých rozhodnutí, která jsou také pramenem práva procesního, přisuzuje osobě poškozeného jako straně trestního řízení široký rozsah práv. Rovné procesní postavení práv účastníků trestního řízení představuje čl. 96 odst. 1 Ústavy ČR, který říká: „Všichni účastníci řízení mají před soudem rovná práva.“⁶⁸ Posílení práv poškozeného (oběti) představuje také článek č. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, kde je uvedeno: „Všichni účastníci jsou si v řízení rovni.“⁶⁹ Tato definice zahrnuje také poškozeného (obět'), jehož práva byla navýšena v právních předpisech ČR a došlo tak k posílení jeho práv v trestním řízení. Ve srovnání s osobou obviněného bylo poukazováno na nerovnost v právech.

⁶⁶ JELÍNEK, J., GŘIVNA, T. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha, 2012, s. 12.

⁶⁷ ŠÍMA, A., SUK, M. *Základy práva pro střední a vyšší odborné školy. 6. doplněné vydání*. Praha, 2004, s. 346.

⁶⁸ ČESKO. Zákon č. 1 ze dne 16. prosince 1992, Ústava České republiky a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), In: Sbíрка zákonů České republiky. 1992, částka 1, s. 15.

⁶⁹ ČESKO. Zákon č. 2 ze dne 16. prosince 1992, Listina základních práv a svobod a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), In: Sbíрка zákonů České republiky. 1992, částka 1, s. 22.

Vliv na posílení práv poškozeného (oběti) měly z historického hlediska i zkušenosti ostatních států a mezinárodní úprava oběti trestného činu v dokumentech Organizace spojených národů. Vstupem ČR do EU dnem 1. května 2004 vznikl i požadavek na sjednocení právních předpisů ČR vztahujících se k oběti trestného činu s právními předpisy EU.

Ze strany neziskových organizací zabývajících se oběťmi trestných činů bylo poukazováno na jejich nedostatečnou úpravu a ochranu v právních předpisech ČR, jejich požadavkem bylo posílení práv obětí. Neziskové organizace jako Liga lidských práv poukazovala, že zlepšení postavení poškozeného se neobejde bez jejich propojení s tématem činnosti státních zástupců.⁷⁰ Ze strany Probační a mediační služby ČR byl požadavek, aby právní úprava oběti trestných činů podporovala účinnou ochranu a odškodňování obětí a došlo k sjednocení a zkvalitnění součinnosti mezi orgány policie a poskytovatelů pomoci obětem trestné činnosti a k zlepšení dostupnosti služeb pro oběti trestných činů.⁷¹

Za účelem sjednocení právní úpravy a přípravy nového zákona o obětech trestných činů byla ze strany Ministerstva spravedlnosti sestavena pracovní skupina, kterou tvořili:⁷²

- právní teoretici, státní zástupci, soudci, advokáti,
- Probační a mediační služba ČR, Institut pro kriminologii a sociální prevenci,
- nevládní organizace (Bílý kruh bezpečí, Liga lidských práv, La Strada, In Iustitia),
- psycholog.

Předložený návrh zákona o obětech trestných činů ze strany pracovní skupiny ministerstva spravedlnosti byl pozměněn v meziresortním a připomínkovém řízení a v průběhu projednávání v Poslanecké sněmovně. Hlavním motivem pro vytvoření

⁷⁰ *Férová justice*. Procesní práva poškozeného a role státního zástupce [online]. Praha: 2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <http://www.ferovajustice.cz/data/Prava_poskozeneho.PDF>.

⁷¹ ŠAFRÁNEK, O. *Hlavním cílem reformy vězénství je omezení recidivy*. [online]. Praha: Probační a mediační služba ČR [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <<https://www.pmscr.cz/scripts/aktualitydetail.php?Strana=5>>.

⁷² GRÍVNA, T. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář. 1. vydání*. Praha, 2014, s. 14-15.

zákonu o obětech trestných činů bylo zásadní rozšíření práv, posílení pomoci obětem trestné činnosti a zpřehlednění právní úpravy obětí trestných činů.⁷³

Nelze také neopomenout, že kromě velkého významu na úpravu oběti v zákoně o obětech trestných činů měl kromě pohledu trestního práva velký význam, pohled z psychologického a kriminologického hlediska. Psychologický a kriminologický pohled na oběť trestného činu tvoří její nedílnou součást, který měl svůj podíl a vliv na vývoj právní úpravy oběti v ČR.

4.1 Oběť v mezinárodním právu

Mezinárodním dokumentem Organizace spojených národů dotýkající se oběti trestného činu je Deklarace základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci přijatá Valným shromážděním OSN dne 29. listopadu 1985.⁷⁴ Deklarace není pro ČR závazná, ale má doporučující charakter. Deklarace stanoví, že oběťmi trestné činnosti jsou osoby, kterým byla kolektivně nebo individuálně způsobena škoda, včetně psychické nebo fyzické újmy, emocionálního strádání, majetkové škody nebo značné škody na jejich základních právech konáním nebo opomenutím, které je v rozporu s vnitrostátními zákony členských států, včetně těch, které zakazují zneužití moci.⁷⁵

Deklarace vychází z postavení oběti trestné činnosti, kdy k oběti je nutno přistupovat s pochopením, soucitem, respektem, také stanovuje, aby oběti byl zabezpečen průchod spravedlnosti a přiměřená náhrada škody, která jim byla trestným činem způsobena. Deklarace zahrnuje tzv. desatero práv oběti, které vyjadřuje, jakým způsobem má být zacházeno s obětí trestné činnosti:⁷⁶

- 1) s oběťmi musí být zacházeno se soucitem a respektem,
- 2) oběti mají právo na informace o řízení,
- 3) oběti mají právo vyjádřit své názory, stanoviska a potřeby v průběhu řízení,
- 4) oběti mají nárok na bezplatnou právní pomoc,
- 5) oběti mají právo na ochranu soukromí a identity,

⁷³ JELÍNEK, J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou. 2. vydání.* Praha, 2014, s. 14.

⁷⁴ GRIVNA, T. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář. 1. vydání.* Praha, 2014, s. 3.

⁷⁵ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEZULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice.* Praha, 2007, s. 30.

⁷⁶ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEZULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice.* Praha, 2007, s. 30.

- 6) oběti mají právo na ochranu před pomstou a zastrašováním,
- 7) oběti mají právo, aby jim bylo umožněno účastnit se mediace (zprostředkování či urovnání sporu),
- 8) oběti mají právo na odškodnění pachatelem trestného činu,
- 9) oběti mají právo na kompenzaci od státu v případě násilného trestného činu,
- 10) oběti mají právo na sociální pomoc a podporu.

Deklarace členským státům Organizace spojených národů doporučuje, aby provedly všechna nezbytná opatření, aby oběti v rámci trestního řízení byly včas informovány a byla jim poskytnuta účinná pomoc, respektovány jejich názory a potřeby, zachováno jejich právo na soukromí a lidskou důstojnost. Součástí této deklarace je doporučení na včasné a spravedlivé odškodnění oběti pachatelem trestného činu a poskytnutí potřebného materiálního, zdravotnického a psychologického zabezpečení ze strany státních i nestátních organizací.⁷⁷

Účinnou pomocí obětem trestné činnosti a průvodcem při vytváření a realizaci programů poskytujících sociální, psychologickou, emocionální a finanční podporu byla v roce 1999 Příručka OSN na pomoc obětem trestné činnosti.⁷⁸ Příručka sloužila jako prostředek pro introdukci a rozvoj programů služeb pro oběti a jako prostředek realizace citlivých přístupů k obětem trestné činnosti. Na účast oběti v trestním řízení Příručka OSN stanoví tyto základní požadavky:⁷⁹

- zacházet s obětí s respektem a uznáním,
- ochranu oběti před způsobením újmy,
- zapojit oběť do rozhodovacího procesu (tj. informovat oběť o jejích právech a povinnostech, o vývoji případu a jejím postavení jako svědka, o civilních nárocích v trestním řízení, o postavení oběti v roli žalobce nebo „pomocného“ žalobce, o prohlášení oběti o dopadu viktimizace, o právu oběti požadovat přezkoumání přijatých rozhodnutí),
- zapojit oběť do řešení konfliktu a tradiční formy projednávání věci před soudem,

⁷⁷ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha, 2007, s. 29-30.

⁷⁸ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha, 2007, s. 32.

⁷⁹ *Férová justice*. Procesní práva poškozeného a role státního zástupce[online]. Praha: 2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <http://www.ferovajustice.cz/data/Prava_poskozeneho.PDF>.

- zapojit oběť do výkonu trestu pachatele (např. účast oběti ve vzdělávacích kursech pro pachatele o dopadu viktimizace nebo účast oběti při zasedáních o využití parole – podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody).

Z kriminologického hlediska rozsah pomoci obětem trestného činu v Mezinárodní příručce OSN o pomoci obětem trestné činnosti spočívá v krizových intervencích (azylové domy, linky důvěry), obhajobě oběti, objasňování práv v průběhu trestního řízení, výcviku profesionálů zabývajících se oběťmi, prevenci kriminality (kurzy sebeobrany), zvyšování právního vědomí, posttraumatické péči, peněžité kompenzaci, vykázní ze společného obydlí a uplatňování principů restorativní justice.⁸⁰

4.2 Oběť v evropském právu

Vzhledem k tomu, že ČR je součástí EU, pocítovala česká právní úprava dlouhodobý deficit ve srovnání s právy oběti trestného činu v českých právních předpisech s předpisy EU. Hlavním znakem legislativy EU bylo zajistit spravedlivé a přiměřené odškodnění obětem trestných činů v celé EU. Snahou legislativy proto bylo sjednotit českou právní úpravu oběti trestného činu s předpisy EU a v českém právním systému posílit práva obětí v ČR a posílit pomoc obětem trestných činů.

Evropské právo má několik dokumentů, které se zaměřují na oběť trestného činu a které mají význam a dopad na českou právní úpravu oběti.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU

Cílem EU uvedeném v této směrnici bylo udržet a rozvíjet svobodu, bezpečnost a práva a dosáhnout vzájemného uznávání soudních rozhodnutí v občanských a trestních věcech.⁸¹ Směrnice byla přijata Evropským parlamentem a Radou EU dne 25. října 2012. Účelem této směrnice bylo nahradit Rámcové rozhodnutí Rady EU 2001/220/SVV o postavení oběti v trestním řízení ze dne 15. března 2001 a zavést minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu v EU. Význam směrnice byl spatřován také v pokroku v ochraně obětí v trestním řízení v celé EU.⁸²

⁸⁰ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice, 2010. s. 38.

⁸¹ *Úřední věstník evropská unie*. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU[online]. 2015[cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <https://www.pmscr.cz/download/obeti_smernice_tc_2012_29_eu_cz.pdf>.

⁸² JELÍNEK, J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha, 2014, s. 15.

Směrnice je rozdělena do jednotlivých kapitol.⁸³

- **obecná ustanovení** – jsou zde uvedeny cíle a výčty jednotlivých definic směrnice.
- **poskytování informací a podpory** – je zde vymezeno právo na vzájemnou srozumitelnou komunikaci, právo na informace od prvního kontaktu s příslušným orgánem, práva obětí při podávání trestního oznámení, právo na informace o případu, právo na tlumočení a překlad, právo na přístup ke službám podpory pro oběti, podpora poskytovaná službami podpory oběti.
- **účast v trestním řízení** – obsahuje práva v případě rozhodnutí o zastavení trestního stíhání, právo na záruky v souvislosti se službami restorativní justice, právo na právní pomoc, právo na náhradu výdajů, právo na vrácení majetku, právo na rozhodnutí o odškodnění od pachatele v průběhu trestního řízení, práva obětí s bydlištěm v jiném členském státě.
- **ochrana obětí a uznání obětí s potřebou zvláštní ochrany** – zahrnuje právo na ochranu, právo na zamezení kontaktu mezi obětí a pachatelem, právo obětí na ochranu při vyšetřování trestného činu, právo na ochranu soukromí, individuální posouzení oběti s cílem zjistit potřeby zvláštní ochrany, právo na ochranu obětí s potřebami zvláštní ochrany během trestního řízení, právo dětských obětí na ochranu během trestního řízení.
- **jiná ustanovení** – součástí tohoto ustanovení jsou školení pracovníků, spolupráce a koordinace služeb.
- **závěrečná ustanovení** – obsahuje provedení směrnice, poskytování údajů a statistik, nahrazení rámcového rozhodnutí 2001/220/SVV.

Cílem této směrnice je zajistit, aby se obětem trestného činu dostalo vhodných informací, podpory a ochrany a mohly se účastnit trestního řízení.⁸⁴

Ze strany Poslanecké sněmovny ČR, však nebylo na tuto směrnici reagováno, i když zákon o obětech trestných činů tuto směrnici zohledňuje.⁸⁵ Nedostatek byl

⁸³ *Evropská unie*. Vyhledávání právních předpisů[online]. 2015 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:315:0057:0073:CS:PDF>>.

⁸⁴ *Evropská unie*. Přístup k právu evropské unie [online]. Praha: 2015 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://eurlex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&qid=1422290166175&from=CSf>>.

⁸⁵ JELÍNEK., J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou. 2. vydání*. Praha, 2014, s. 15.

spatřován ve vztahu k evropským právním předpisům v přístupu k prvotnímu poskytování informací oběti, kdy je nutno vzít v potaz konkrétní stav a potřeby oběti, kterou mohou v dané chvíli existovat. Termín pro implementaci této směrnice je stanoven pro členské státy do 16. listopadu 2015.⁸⁶

Je tedy zřejmé, že na základě této směrnice bude muset být zákon o obětech trestných činů novelizován.

Jak ukázaly teroristické útoky spáchané v roce 2004 ve Španělsku, v roce 2012 v Bulharsku a v lednu 2015 ve Francii, ani EU se hrozba terorizmu nevyhýbá a riziko nelze vyloučit, ani v ČR. EU v směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU v preambuli v odst. 16 ve vztahu k obětem terorizmu, uvádí, že oběti teroristického útoku by měla být věnována zvláštní pozornost, podpora a ochrana s ohledem na zvláštní povahu trestného činu. Oběti terorizmu jsou vystaveny útokům, jejichž hlavním cílem je poškodit společnost.⁸⁷ Směrnice proto členským státům dává na vědomí, aby u takových obětí usilovali o ochranu jejich důstojnosti a bezpečnosti. Je zřejmé, že u oběti teroristického útoku je velké riziko sekundární a opakované viktimizace. Přestože v § 311 trestního zákoníku je teroristický útok vymezen, v zákoně o obětech trestných činů v kategorii zvlášť zranitelných obětí, již její postavení vymezeno není, ačkoliv z důvodů rizika a druhotné a opakované újmy by si tyto oběti zasloužily využití svých práv bezplatně. Z uvedených důvodů by bylo vhodné, kdyby tyto oběti byly zařazeny v další novelizaci do kategorie zvlášť zranitelných obětí, kde nejsou dosud uvedeny.

Směrnice Rady 2004/80/ES

Jedná se o dokument EU o odškodnění obětí trestných činů ze dne 29. dubna 2004, který se svými základními principy vztahuje na tyto oblasti:⁸⁸

- oběti trestných činů v EU by měli mít právo na spravedlivé a přiměřené odškodnění za újmu, kterou utrpěly v Evropském společenství spáchaným trestným činem,
- musí být vytvořen systém spolupráce pro usnadnění přístupu k odškodnění obětí v přeshraničních situacích,

⁸⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. Praha, 2013, s. 13.

⁸⁷ *Evropská unie*. Přístup k právu evropské unie [online]. Praha: 2015 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:315:0057:0073:CS:PDF>>.

⁸⁸ JELÍNEK, J., GRÍVNA, T. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha, 2012, s. 150.

- oběti nebudou schopny získat od pachatele odškodnění, protože pachatele nemá dostatečné prostředky nebo nelze zjistit jeho totožnost nebo ho nelze stíhat,
- je nutné zavést systém spolupráce mezi orgány členských států v případech, kdy byl trestný čin spáchán v jiném členském státě, než je stát oběti bydliště.

„Všechny členské státy musí zajistit, aby jejich vnitrostátní právní předpisy stanovily existenci systému odškodnění obětí násilných trestných činů spáchaných na jejich území, který zaručuje spravedlivé a přiměřené odškodnění obětí.“⁸⁹ Povinností členských států bylo tuto směrnici zařadit do svých právních předpisů do 1. ledna 2006.⁹⁰

4.3 Právní úprava poškozeného (oběti) v českých právních předpisech

Úprava postavení a práv poškozeného byla obsažena v trestním řádu, kdežto postavení oběti jako subjektu (adresáta) zvláštní péče ze strany státu nebylo před účinností zákona o obětech trestných činů upraveno dostatečným způsobem. Úprava navíc byla rozptýlena do velkého množství zákonů: např. problematika peněžité pomoci obětem trestných činů v zákoně č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, ve znění pozdějších předpisů, poskytování sociálních služeb a služeb sociální prevence v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, institut vykázání v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o Policii ČR), institut předběžných opatření v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a téma ochrany svědků a dalších osob v zákoně č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, ve znění pozdějších předpisů.⁹¹

V českém právu také donedávna neexistovala úprava mnohých důležitých otázek, např. jakým způsobem by se orgány činné v trestním řízení měly chovat k obětem trestných činů, a neexistovaly některé moderní instituty známé ze zahraničních právních úprav, např. institut důvěrníka oběti nebo tzv. victim impact statement, neboli prohlášení oběti o dopadech trestného činu na její dosavadní život.⁹²

⁸⁹ *Europa*. Odškodňování obětí trestných činů [online]. Praha: 2015 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW:<http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/133174_cs.htm>.

⁹⁰ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha, 2007, s. 58.

⁹¹ JELÍNEK, J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha, 2014, s. 13-14.

⁹² JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. Praha, 2013, s. 12.

Cílem zákona o obětech trestných činů bylo zlepšit postavení oběti, aby:⁹³

- s obětmi bylo zacházeno s respektem k jejich osobnosti, citlivě s ohledem na situaci, v jaké se nachází a způsobem, který jim nepřivodí újmu,
- jim byla poskytnuta pomoc (nejen právní) v případech, kdy to potřebují, v některých případech i bezplatně,
- v průběhu trestního řízení měli dostatek informací o svých právech i o případu a každá oběť měla možnost v trestním řízení vyjádřit svůj názor na věc.

V souvislosti se zákonem o obětech trestných činů bylo nutné upravit i některá ustanovení v trestním řádu. Jedním z nich byl i institut předběžných opatření. Provázanost práv na zvláštní péči oběti s trestním řízením představuje právo na doprovod důvěrníka, kterým se primárně sleduje psychická pomoc, protože přípravné trestní řízení je neveřejné, musí mít účast důvěrníka povahu práva procesního zakotvenou v trestním řádu.⁹⁴ „Předmět úpravy zákona o obětech trestných činů směřuje k vymezení práv oběti jako subjektu zvláštní péče ze strany státu, úpravu poskytování peněžité pomoci obětem ze strany státu a stanovení právního základu pro spolupráci mezi státem a organizacemi, které poskytují pomoc obětem.“⁹⁵

Od zákona o obětech trestných činů se kromě zlepšení postavení obětí trestných činů, slibuje i snížení latentní kriminality, předpokladem je, však důsledné dodržování zákona v praxi.⁹⁶

Při hodnocení právní úpravy zákona o obětech trestných činů se pohled (zejména odborníků z praxe) obvykle zužuje na hodnocení míry ochrany nebo rozsahu práv obětí, tj. hodnotí se především počet práv oběti (např. právo na odbornou pomoc, právo na informace, právo na doprovod důvěrníkem, právo učinit prohlášení o dopadech trestného činu na život oběti a právo na peněžitou pomoc), popř. jejich rozsah (rozsah práva na informace). Z opačného pohledu se pak hodnotí míra administrativního zatížení

⁹³ JELÍNEK, J., GŘIVNA, T. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha, 2012, s. 24.

⁹⁴ JELÍNEK, J., GŘIVNA, T. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha, 2012, s. 23.

⁹⁵ *Nejvyšší státní zastupitelství*. Ochrana obětí trestných činů[online]. Praha: 2014 [cit. 2014-12-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-a-pokozeni/ochrana-obeti-trestnych-cinu>>.

⁹⁶ JELÍNEK, J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. 2. vydání. Praha, 2014, s. 15.

v důsledku povinnosti orgánů činných v trestním řízení umožnit obětem realizaci jejich práv. Obsáhlé poučení poškozeného (oběti) v trestním řízení ve standardizovaných formulářích⁹⁷ používaných policisty jistě administrativní zatížení představuje. Podle Látala⁹⁸ je poškozeného nutno poučovat podle toho, jestli se jedná o poškozeného s nárokem na náhradu škody nebo poškozeného, kterému nárok na náhradu škody nenáleží a podle okolností případu obsah poučení přizpůsobit. Ve formulářích jsou uvedena práva poškozených (obětí), která jim nepřísluší vykonávat nebo jsou nadbytečná ve vztahu k prověřované věci. Je otázka není-li samotná délka poučení pro poškozeného (oběť) v trestním řízení také způsobováním druhotné újmy, které má zákon o obětech trestných činů předcházet. Přizpůsobit poučení ve formulářích používaných Policií ČR, kde by měli možnost policisté zařadit jen ta práva, která jsou poškození (oběti) vzhledem k prověřované věci oprávněni vykonávat, je určitým řešením, které by zredukovalo obsáhlost poučení ve formulářích a snížením určité administrativy. Tímto opatřením by se tak mohlo předejít i možnému způsobení druhotné újmy oběti.

⁹⁷ Příloha I.

⁹⁸ RŮŽIČKA, M., PÚRY, F., ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha, 2007, s. 250.

5 Práva poškozeného

Vzhledem k tomu, že je poškozenému přiznána role procesní strany, je rozsah práv poškozeného v trestním řízení velmi široký. Kromě toho, že jsou upravena v hlavě druhé oddílu sedmém a osmém v § 43 až § 51a trestního řádu, jsou práva poškozeného upravena také v dalších ustanovení trestního řádu. Procesní práva poškozeného směřují:⁹⁹

- k dosažení morální satisfakce spočívající v odsouzení pachatele,
- k řešení konfliktu mezi pachatelem trestného činu a poškozeným, jenž byl založen spácháním trestného činu,
- k přiznání nároku na náhradu škody.

Práva poškozeného byla rozšířena v důsledku přijetí zákona o obětech trestných činů a v souvislosti s právem poškozeného žádat v trestním řízení kromě náhrady majetkové škody, také nemajetkovou újmu a vydání bezdůvodného obohacení. Významným mezníkem pro podrobnější úpravu práv poškozeného byla základní zásada trestního řízení zajištění práv poškozeného uvedená v § 2 odst. 15 trestního řádu. Na základě této zásady jsou orgány činné v trestním řízení povinny, umožnit poškozenému plné uplatnění jeho práv. Poškozený musí být o svých právech podle zákona přijatelným způsobem a srozumitelně poučen, za účelem dosažení svých oprávněných nároků a řízení musí být vedeno s náležitou ohleduplností k poškozenému, při kterém je nutno šetřit jeho osobnosti.¹⁰⁰

Přiměřená volba formy poučení o právech poškozeného a jeho srozumitelnost mají význam u některých kategorií osob mezi, které patří děti, staré osoby, osoby postižené psychickou chorobou, jejichž orientace v problematice trestního řízení navazující na vůči nim spáchaný trestný čin a znalost pojmů, institutů a postupů je výrazně limitována. Srozumitelnost poučení o právech poškozeného má svůj význam u každého poškozeného, který bývá v důsledku spáchaného trestného činu psychicky rozrušený, dezorientovaný nebo jinak postižený.¹⁰¹

⁹⁹ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha, 2007, s. 244.

¹⁰⁰ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání*. Praha, 2013, s. 235.

¹⁰¹ Interní materiály z konference Unie státních zástupců České republiky a Justiční akademie konané v Kroměříži, zákon o obětech trestných činů. *Trestní právo procesní v praxi aneb pojd'me diskutovat o aktuálních problémech v praxi*. prezentace, snímek č. 28.

Podle rozdílu v rozsahu práv poškozeného v souvislosti s jeho postavením rozeznáváme:¹⁰²

- poškozeného podle § 43 odst. 1 trestního řádu (obecné postavení poškozeného) - práva poškozeného mají obecnou platnost, tzn., že jde o obecná práva, která náleží všem poškozeným.
- poškozeného podle § 43 odst. 3 trestního řádu (poškozený s právem žádat náhradu škody) – takový poškozený je vybaven speciálními právy, která souvisí s jeho právem uplatňovat náhradu škody.

Procesní práva poškozeného nenáleží tomu, kdo je v trestním řízení stíhán jako spoluobviněný, přestože byl trestným činem spoluobviněného poškozen a byla mu způsobena i majetková škoda. Spoluobviněný nemůže v jednom řízení vystupovat v protichůdném procesním postavení. Pokud se však od počátku společného řízení toto vede proti každému obviněnému, zvlášť nebo bylo vyloučeno ze společného řízení, taková osoba pak může vystupovat v jiném trestní řízení jako poškozený, pak se v tomto případě nejedná o spoluobviněného.¹⁰³

Kromě procesních práv poškozeného uvedených v trestním řádu, jsou práva poškozeného vymezena i v § 45 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého jsou orgány činné podle tohoto zákona povinny přihlížet k oprávněným zájmům poškozeného, poučit ho o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění.¹⁰⁴

Při porovnání práv s povinnostmi poškozeného, jsou povinnosti v ustanoveních trestního řádu ojediněle. Mezi povinnosti poškozeného z hlediska náhrady škody patří povinnost doložit výši a důvod nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení, kterou předkládá orgánům činným v trestním řízení.¹⁰⁵ Povinností poškozeného, který je současně i svědkem, je dostavit se k výsledku nebo podat vysvětlení podle § 158 odst. 3 písm. a), odst. 6 trestního řádu. Další povinností poškozeného přímo nevyplývající z trestního řádu, je zachovávat mlčenlivost o utajované informaci podle zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů. O takové povinnosti bude poškozený příslušným orgánem činným

¹⁰² CHMELÍK, J., a kol. *Trestní řízení*. Plzeň, 2014, s. 153-154.

¹⁰³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha, 2013, s. 517.

¹⁰⁴ NOVOTNÝ, F. a kol. *Praktikum Trestní právo procesní*. Plzeň, 2006, s. 48.

¹⁰⁵ Interní materiály z konference Unie státních zástupců České republiky a Justiční akademie konané v Kroměříži, zákon o obětech trestných činů. *Trestní právo procesní v praxi aneb pojd'me diskutovat o aktuálních problémech v praxi*. prezentace, snímek č. 42.

v trestním řízení poučen, anebo půjde o případ, kdy bude poškozený držitelem platného osvědčení fyzické osoby pro patřičný stupeň utajení a poučení.¹⁰⁶

Je třeba zdůraznit, že není povinností poškozeného být účastníkem trestního řízení, ale jeho právem.

5.1 Práva každého poškozeného

Do této skupiny náleží všichni poškození tedy i ti, kteří mají nárok na náhradu škody v penězích nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Tito poškození mají v trestním řízení zaručeno právo, aby s nimi bylo při provádění úkonů trestního řízení jednáno tak, jak to vyžaduje význam a výchovný účel trestního řízení, přičemž musí být šetřena jejich osobnost a práva zaručená ústavou. Jedná se o ustanovení § 8a trestního řádu, jehož účelem je ochrana nejen poškozeného, ale i ostatních subjektů trestního řízení před poskytováním některých informací prostřednictvím médií, jestliže tyto informace přímo nesouvisí s trestním řízením. Stejně tak má být v souladu s § 102 trestního řádu prováděn zvlášť šetrný výslech poškozeného (svědka) mladšího 15 let o skutečnostech, jejichž oživování v paměti, by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivnit duševní a mravní vývoj této osoby a zabránit sekundární viktimizace. Vzhledem k tomu, že poškozený může mít také postavení svědka, je šetřením osobnosti, v případě ohrožení bezpečnosti nebo jiného důležitého zájmu ustanovení § 200 odst. 1 trestního řádu umožnění vyloučení veřejnosti při hlavním líčení.¹⁰⁷

Každý, kdo prohlásí, že neovládá český jazyk, je oprávněn používat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka nebo jazyka, o kterém uvede, že ho ovládá.¹⁰⁸ Takové právo náleží také poškozenému.¹⁰⁹

Právo být poučen o svých právech a právo na poskytnutí plné možnosti jejich uplatnění

Toto právo je uvedeno v § 46 trestního řádu a vyjadřuje povinnost orgánů činných v trestním řízení splnit poučovací povinnost vůči každému poškozenému ve vztahu k jeho

¹⁰⁶ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEZULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha, 2007, s. 249-250.

¹⁰⁷ PETŘÍČEK, L. *K postavení poškozeného v trestním řízení*. [online]. Praha: epravo.cz [cit. 2015-01-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/k-postaveni-poskozeneho-v-trestnim-rizeni-22115.html>>.

¹⁰⁸ ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Trestní předpisy*. 2014, číslo 1006, s. 119.

¹⁰⁹ ŠÁMAL, P. KRÁL, V., BAXA, J., PŮRY, F. *Trestní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha, 1997, s. 34.

procesním právům. Poškozený, který má postavení oběti musí být poučen i o právech podle zákona o obětech trestných činů. Poučení musí být přizpůsobeno konkrétnímu poškozenému a jeho postavení v projednávané věci. Je nutné rozlišit, jestli se jedná o poškozeného podle § 43 odst. 1 trestního řádu nebo poškozeného podle § 43 odst. 3 trestního řádu, popř. zda se jedná o poškozeného, který má postavení oběti. Při poučení je nutné vzít v úvahu, jestli byla škoda poškozenému uhrazena nebo jestli byl návrh podle § 43 odst. 3 trestního řádu učiněn a jestli má požadované náležitosti.¹¹⁰

Právo na oddělené vedení údajů osobní povahy při protokolaci

Smyslem oprávnění je rozšíření ochrany osobních údajů poškozeného. Poškozený má právo žádat neuvádět do protokolu údaje osobní povahy (bydliště, doručovací adresu, místo zaměstnání, sídlo podnikání, osobní, majetkové a rodinné poměry). V protokolu se na základě žádosti uvádí pouze jméno a příjmení poškozeného. Ostatní údaje jsou vedeny tak, aby se s nimi mohli seznámit pouze orgány činné v trestním řízení a úředníci Probační a mediační služby činní v uvedené věci.¹¹¹ Jedná se o právo zakotvené v § 55 odst. 1 písm. c) trestního řádu, které se vztahuje na poškozeného jako fyzickou osobu. Poškozený musí být poučen o tomto právu v úvodu úkonu, o kterém se vyhotovuje protokol popř. úřední záznam o podaném vysvětlení, když jsou zapisovány jeho osobní údaje. Pokud poškozený využije tohoto oprávnění a úkon je prováděn za účasti ostatních osob, údaje osobní povahy, se sepisují odděleně až po skončení vlastního úkonu. Při sdělení osobních údajů obviněnému a obhájci pro účely obhajoby, včetně důvodu jejich poskytnutí se učiní do protokolu záznam.¹¹²

Právo vzdát se svých procesních práv

Poškozený se může vzdát svých procesních práv a s jeho souhlasem toto může učinit i jeho zmocněnec, přičemž toto výslovné prohlášení musí být provedeno před orgánem činným v trestním řízení, který v té době vede trestní řízení. Účelem takového prohlášení v souvislosti s probíhajícím trestním řízením, které může být pro poškozeného značně traumatizující záležitostí je snížit styk poškozeného s trestním řízením tak, aby byl, co nejméně obtěžován. Vzdáním práv se mají na mysli práva procesní povahy, práva

¹¹⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání.* Praha, 2013, s. 551-552.

¹¹¹ Interní materiály z konference Unie státních zástupců České republiky a Justiční akademie konané v Kroměříži, zákon o obětech trestných činů. *Trestní právo procesní v praxi aneb pojďme diskutovat o aktuálních problémech v praxi.* prezentace, snímek č. 85.

¹¹² Interní materiály státního zastupitelství. *Změny v trestním řádu v souvislosti se zákonem o obětech.* prezentace, snímek č. 2.

na náhradu škody se vzdát nelze, může však ve svém návrhu neuplatnit nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení. Poškozený se může vzdát procesních práv přímo v rámci úkonu v trestním řízení nebo v hlavním líčení při svém vyjádření. V případě zpětvzetí prohlášení o vzdání se procesních práv poškozeným, příslušný orgán činný v trestním řízení postupuje tak, jako by poškozený své prohlášení neučinil.¹¹³

Právo činit návrhy na doplnění dokazování

Poškozený má právo činit návrhy na doplnění dokazování, jak v průběhu přípravného řízení, tak i později v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání o odvolání. Poškozený jako strana trestního řízení má právo důkaz vyhledat, předložit nebo navrhnout jeho provedení.¹¹⁴ Je právem poškozeného uplatňovat a prokazovat všechno, co svědčí proti obviněnému. Právem navrhopvat důkazy je poškozenému přiznáno právo k prosazování jeho zájmů a zejména přispět tomu, aby byl odhalen ten, kdo mu způsobil škodu. Z hlediska trestního řízení toto oprávnění poškozeného napomáhá k tomu, aby trestní řízení plnilo svůj účel a napomáhalo k zjištění skutkového stavu věci a k správnému rozhodnutí ve věci. Jelikož je poškozený, často velmi dobře obeznámen o trestném činu i jeho pachateli, může také vystupovat v trestním řízení v postavení svědka, proto je třeba odlišovat situace, kdy bude poškozený i v postavení svědka, neboť tomu je třeba přizpůsobit poučení o právech, kde mohou poškozenému jako svědkovi vyplývat i určité povinnosti.¹¹⁵

Právo nahlížet do spisů

Během trestního řízení má poškozený právo nahlížet do spisů s výjimkou protokolu o hlasování, činit si z nich poznámky, výpisky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich části. Právo nahlížet do spisu může státní zástupce nebo policejní orgán v přípravném řízení ze závažných důvodů omezit.¹¹⁶ Právo nahlížet do spisů náleží také zákonnému zástupci poškozeného, pokud je poškozený zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena. Jestliže je ze závažných důvodů právo nahlížení do spisu odepřeno policejním orgánem, je na žádost

¹¹³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha, 2013, s. 526-527.

¹¹⁴ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha, 2007, s. 273.

¹¹⁵ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha, 2007, s. 340-343.

¹¹⁶ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha, 2003, s. 270.

osoby, jíž se odepření týká, státní zástupce povinen toto odepření urychleně přezkoumat.¹¹⁷ Při nahlížení do spisů se musí učinit taková opatření, aby nebyly zpřístupněny osobní údaje o poškozeném, se kterými se mohou seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení a úředníci Probační a mediační služby činní v dané věci, tedy vést vyjmenované osobní údaje o poškozeném v oddělené samostatné části spisu. Části spisu, které by vyjmenované osobní údaje o poškozeném obsahovaly, musí být znepřístupněny (např. neprůhlednou páskou).¹¹⁸

Právo dát se zastupovat zmocněncem

Zmocněncem poškozeného může být i právnická osoba. Podle zákona o obětech trestných činů může být zmocněnec současně důvěrníkem poškozeného. Jestliže je zmocněncem poškozeného fyzická osoba, nesmí jím být ten, jehož způsobilost k právním úkonům je omezena nebo ten, který je způsobilosti zcela zbaven.¹¹⁹ Zmocněnec na základě smlouvy o zastoupení a udělené plné moci je oprávněn zastupovat poškozeného v trestním řízení. Zmocněnec je oprávněn za poškozeného podávat návrhy, žádosti, opravné prostředky a je oprávněn účastnit se všech úkonů, kterých se může účastnit poškozený. Zmocněnci přísluší vykonávat práva poškozeného uvedená v § 43 odst. 1, 3, § 215 odst. 1, 3 a § 216 odst. 2 trestního řádu.¹²⁰

V případech, kdy je poškozeným fyzická osoba, která je zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo je v způsobilosti omezena, vykonává práva poškozeného podle trestního řádu jeho zákonný zástupce. Jestliže zákonný zástupce nemůže svá práva vykonávat a je nebezpečí z prodlení, předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce ustanoví k výkonu práv poškozeného opatrovníka. Proti rozhodnutí o ustanovení opatrovníka je přípustná stížnost.¹²¹

Právo na doručování písemností

Písemnosti se doručují poškozenému na adresu, kterou uvede zpravidla při prvním úkonu. Tímto se dává možnost poškozenému, aby se účastnil na trestním řízení a využíval

¹¹⁷ ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Trestní předpisy*. 2014, číslo 1006, s. 138.

¹¹⁸ Interní materiály z konference Unie státních zástupců České republiky a Justiční akademie konané v Kroměříži, zákon o obětech trestných činů. *Trestní právo procesní v praxi aneb pojďme diskutovat o aktuálních problémech v praxi*. prezentace, snímek č. 91.

¹¹⁹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání*. Praha, 2013, s. 241.

¹²⁰ CHMELÍK, J., a kol. *Trestní řízení*. Plzeň, 2014, s. 164.

¹²¹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání*. Praha, 2013, s. 240-241.

svých práv. V případě zastupování zmocněncem se písemnosti doručují jen na jeho adresu, výjimkou jsou případy, aby poškozený osobně něco konal. Písemnostmi jsou vyrozumění, výzvy, předvolání, ale i rozhodnutí a další písemnosti a nezáleží přitom, jestli jsou adresovány tyto písemnosti jako poškozenému nebo z hlediska jeho dalšího postavení např. svědka.¹²²

Právo dát souhlas s trestním stíháním

Jsou vymezeny dva okruhy případů trestního stíhání, které lze zahájit a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat jen se souhlasem poškozeného. První skupinou je trestní stíhání pro trestné činy, kterých se dopustil ten, kdo je ve vztahu k poškozeném osobou, proti kterém poškozený jako svědek má právo odepřít výpověď. Výčet trestných činů, k jejichž trestnímu stíhání se vyžaduje souhlas poškozeného je uveden v § 163 odst. 1 trestního řádu. Do druhé skupiny patří případy trestního stíhání pro trestný čin znásilnění, jestliže je za něj stíhán ten, kdo je, nebo byl v době spáchání ve vztahu k poškozenému manželem, partnerem nebo druhem. Souhlas poškozeného k trestnímu stíhání je podmíněn pro trestný čin opilství podle § 360 trestního zákonu, jestliže má znaky skutkové podstaty některého z trestných činů patřících do těchto dvou skupin.¹²³ Souhlas s trestním stíháním musí mít písemnou formu nebo musí být uveden v protokolu. Poškozený má právo vzít svůj udělený souhlas k trestnímu stíhání zpět až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. Výslovně odepřený souhlas však nelze znovu udělit. Stíhání se souhlasem poškozeného nelze uplatnit v zákonem uvedených případech, kdy se bude jednat o případy ustanovení § 163a trestního řádu:¹²⁴

- byla-li takovým činem způsobena smrt,
- pokud poškozený z důvodu své duševní poruchy nebo choroby byl zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo byla-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena a není schopen dát souhlas k trestnímu stíhání,
- poškozeným je osoba mladší 15 let,

¹²² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání.* Praha, 2013, s. 549.

¹²³ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice.* Praha, 2007, s. 529-535.

¹²⁴ ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Trestní předpisy. 2014, číslo 1006, s. 179.*

- z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností.

Pro případy, že by se poškozený na výzvu orgánů činných v trestním řízení okamžitě nevyjádřil k trestnímu stíhání ve smyslu § 163 trestního řádu, se poškozenému dle povahy věci poskytne přiměřená lhůta k vyjádření, nejvýše však 30 dnů. Jestliže tato lhůta uplyne, souhlas s trestním stíháním již udělit nelze. Povinností orgánů činných v trestním řízení je poškozeného o této skutečnosti písemně vyrozumět. Dojde-li v průběhu trestního stíhání k změně právní kvalifikace na jiný trestný čin uvedeným ve výčtu, musí být souhlas poškozeného vyžádán opětovně.¹²⁵

Právo na odstranění průtahů v řízení a závad v postupu policejního orgánu

Poškozený má právo kdykoliv v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu. Státní zástupce musí žádost vyřídit neprodleně a o výsledku přezkoumání musí být poškozený vyrozuměn. Stejně tak může poškozený žádat o odstranění průtahů a závad v postupu státního zástupce konajícího vyšetřování.¹²⁶

Právo na oznámení rozhodnutí a právo na podání stížnosti na rozhodnutí

Poškozenému, který je znám, musí být doručeno usnesení o odložení věci podle § 159a odst. 5 trestního řádu z důvodu zachování jeho práva, podat si stížnost proti usnesení policejního orgánu, jak je uvedeno v § 159a odst. 7 trestního řádu, přičemž tato stížnost má odkladný účinek. O oprávněnosti stížnosti rozhoduje státní zástupce.¹²⁷ Právem poškozeného je podat stížnost proti usnesení o zastavení trestního stíhání (§ 172 odst. 3 trestního řádu) a práva na podání stížnosti o postoupení věci jinému orgánu (§ 171 odst. 2 trestního řádu). Stejně jako v předchozím případě má tato stížnost odkladný účinek a poškozený musí být znám. V případě rozhodnutí o zastavení trestního stíhání a postoupení věci jinému orgánu nejsou dotčeny nároky poškozeného na náhradu škody v občanskoprávním řízení nebo v řízení před jiným orgánem.¹²⁸ Poškozený má právo být vyrozuměn policejním orgánem nebo státním zástupcem o odložení nebo odevzdání věci

¹²⁵ CHMELÍK, J., a kol. *Trestní řízení*. Plzeň, 2014, s. 162-163.

¹²⁶ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání*. Praha, 2013, s. 237.

¹²⁷ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha, 2007, s. 370-371.

¹²⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. díl I. 6. vydání*. Praha, 2008, s. 1374-1384.

ve zkráceném přípravném řízení (§179c odst. 1 věta první, odst. 4 trestního řádu).¹²⁹ Poškozený má právo podat stížnost proti rozhodnutí o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání (§ 179g trestního řádu) a případnému navazujícímu rozhodnutí o osvědčení (§ 179h trestního řádu), proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání (§ 307, § 308 trestního řádu) a proti rozhodnutí o schválení narovnání (§ 309 trestního řádu), a tak významným způsobem ovlivnit průběh a výsledek přípravného i soudního řízení.¹³⁰

Právo zúčastnit se hlavního líčení a před skončením řízení se k věci vyjádřit

Poškozený má právo zúčastnit se hlavního líčení, proto musí být vyrozuměn o hlavním líčení při zachování nejméně tří denní lhůty k jeho přípravě. Poškozenému musí být doručena obžaloba, jestliže je znám jeho pobyt nebo sídlo s adresou, kterou uvedl. V závěru přípravného řízení musí být poškozený o podání obžaloby vyrozuměn státním zástupcem. Podobná práva jako v hlavním líčení má poškozený i při veřejném zasedání o odvolání. Poškozený může se souhlasem předsedy senátu (samosoudce) klást vyslychaným osobám otázky. Poškozený má možnost se před skončením věci vyjádřit prostřednictvím své závěrečné řeči, jejíž obsah a zaměření není stanoven.¹³¹ Závěrečnou řeč může předseda senátu přerušit jen tehdy, vybočuje-li zřejmě z rámce projednávané věci (§ 216 odst. 4 trestního řádu).

Právo zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu

Poškozený má právo účastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, proto musí být vyrozuměn o době a místě jednání, pokud neprohlásí, že se vzdává procesních práv, které jsou mu jako poškozenému přiznána. Současně musí být upozorněn na možnost nejpozději při prvním jednání o dohodě o vině a trestu uplatnit nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích, jež mu byla trestným činem způsobena nebo na vydání bezdůvodného obohacení, které bylo na jeho úkor získáno.¹³² Při sjednávání dohody o vině a trestu, má právo poškozený vyjádřit se k rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. V případě, že poškozený uplatní nárok na náhradu škody a neúčastní se dohody, státní zástupce může

¹²⁹ CHMELÍK, J., a kol. *Trestní řízení*. Plzeň, 2014, s. 154.

¹³⁰ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání*. Praha, 2013, s. 236-237.

¹³¹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání*. Praha, 2003, s. 270.

¹³² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání*. Praha, 2013, s. 515.

jednat za poškozeného, přičemž musí dbát zájmů poškozeného a může dohodnout s obviněným rozsah a způsob náhrady až do výše uplatněného nároku poškozeného. Jestliže dojde k sjednání dohody o vině a trestu, státní zástupce musí doručit opis dohody i poškozenému.¹³³

Právo na doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání

Pokud je pobyt nebo sídlo poškozeného známé a jestliže o to poškozený výslovně požádá, musí mu být doručen opis usnesení o zahájení trestního stíhání. Toto je nezbytné, aby poškozený mohl již průběhu přípravného řízení, včas uplatnit svá práva a nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení.¹³⁴

Právo poškozeného, který je obětí učinit prohlášení, jaký měl dopad spáchaný trestný čin na jeho dosavadní život

Poškozený, který je současně obětí má právo učinit prohlášení o dopadu spáchaného trestného činu na jeho dosavadní život v kterémkoli stádiu trestního řízení. Obsah prohlášení je zcela na uvážení poškozeného, ve kterém popíše, jak měl trestný čin vliv na další jeho život a to ve formě fyzické (jaká utrpěl zranění v důsledku trestného činu) a ve formě psychické (zda trpí depresemi, jak se v tomto směru musel léčit a jak spáchaný čin ovlivnil jeho manželství, rodinný život, partnerské vztahy nebo zasáhl jeho okolí). Poškozený může svoje prohlášení učinit ústně do protokolu nebo písemně. Jestliže je učiněno písemné prohlášení, v řízení před soudem se provede jako listinný důkaz, který se při hlavním líčení předloží stranám k nahlédnutí a pokud některá ze stran navrhne přečtení písemného prohlášení, je soud povinen v hlavním líčení prohlášení přečíst. Poškozený má právo prohlášení přednést v rámci hlavního líčení, jehož přednesení musí být poškozenému umožněno nejpozději v závěrečné řeči.¹³⁵

Kromě již výše zmíněných práv mohou také vyplynout z postavení poškozeného další práva, mezi které patří právo dát souhlas k provedení mediace podle zákona o Probační a mediační službě v souvislosti s některým z odklonů - podmíněným zastavením trestního stíhání, narovnáním nebo odstoupením od trestního stíhání mladistvého.¹³⁶ V případě mimořádně vysokého počtu poškozených musí být poškozený

¹³³ CHMELÍK, J., a kol. *Trestní řízení*. Plzeň, 2014, s. 172.

¹³⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád II. § 157až 314. Komentář. 7. vydání*. Praha, 2013, s. 2074.

¹³⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání*. Praha, 2013, s. 525-526.

¹³⁶ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání*. Praha, 2013, s. 236.

poučen o výkonu svých práv v trestním řízení prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si poškození sami zvolí.¹³⁷

Dalším významným právem je právo dát podnět k trestnímu stíhání a právo na přijetí oznámení o skutečnostech, že byl spáchán trestný čin.¹³⁸ Jeho právem, pokud o to požádá být vyzooměn o učiněných opatřeních do jednoho měsíce od oznámení (§ 158 odst. 2 trestního řádu).

Poškozený má právo v trestním řízení vznést námitky proti osobě znalce, jeho odbornému zaměření a proti formulaci otázek.¹³⁹

5.2 Práva poškozeného s nárokem na náhradu škody

Poškozenému s nárokem na náhradu škody, který má proti obviněnému nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení způsobené trestným činem náleží další práva, která může uplatnit v trestním řízení.¹⁴⁰

Právo uplatnit nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení

Poškozený má právo tento nárok uplatnit vůči obviněnému, kdykoliv v průběhu trestního řízení, od doby trestního oznámení. Poškozenému náleží právo navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu v penězích nebo vydal bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor získal. Tento návrh musí být poškozeným uplatněn nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování, v případě sjednání dohody o vině a trestu, musí být návrh učiněn nejpozději při první jednání o dohodě o vině a trestu.¹⁴¹ V návrhu musí být uvedeno, z jakých důvodů a v jaké výši poškozený uplatňuje nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení a tento návrh je poškozený povinen doložit. V případě pochybností, jestli poškozený uplatňuje nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení musí být poškozený poučen, aby tento nedostatek odstranil nejpozději

¹³⁷ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání.* Praha, 2007, s. 279.

¹³⁸ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice.* Praha, 2007, s. 247.

¹³⁹ CHMELÍK, J., a kol. *Trestní řízení.* Plzeň, 2014, s. 155.

¹⁴⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání.* Praha, 2013, s. 516.

¹⁴¹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání.* Praha, 2013, s. 235.

v hlavním líčení před zahájením dokazování. Pokud tak poškozený neučiní, soud o takovém nároku nerozhodne. K označení důvodu nároku zpravidla stačí tvrzení, že skutkem, pro který je obviněný stíhán a který je uveden v žalobním návrhu, byla poškozenému způsobena škoda a že tedy má nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení. V návrhu musí být uvedena minimální výše peněžitého nároku. Tato navržená náhrada se může během řízení změnit, jestliže je při dokazování zjištěno, že poškozenému by patřilo více, než požadoval, může být poškozenému soudem přiznána zvýšená náhrada škody nebo nemajetkové újmy nebo zvýšené požadované bezdůvodné obohacení, pokud poškozený svůj návrh upřesní až do výše dokázané škody nebo nemajetkové újmy nebo dokázaného rozsahu bezdůvodného obohacení před tím, než se soud odebere k závěrečné poradě v hlavním líčení.¹⁴²

Právo dát návrh na zajištění majetku obviněného

Jestliže je důvodná obava, že uspokojení nároku poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem bude mařeno nebo ztěžováno, lze nárok až do pravděpodobné výše škody zajistit na majetku obviněného. Využití tohoto práva poškozeným je možné až po zahájení trestního stíhání, jehož účinky nastávají jeho doručením. Majetek obviněného může být zajištěn až do výše pravděpodobné škody a proto rozsah zajištění majetku musí být úměrný předpokládané výši způsobené škody.¹⁴³ O zajištění nároku poškozeného může rozhodnout v přípravném řízení státní zástupce i bez návrhu poškozeného, vyžaduje-li to ochrana zájmů poškozeného, zejména hrozí-li nebezpečí z prodlení, v řízení před soudem rozhoduje o zajištění nároku poškozeného soud, vždy však musí být zajištění majetku navrženo buď státním zástupcem, nebo poškozeným.¹⁴⁴ Podle § 47 odst. 9 trestního řádu musí být poškozený o zajištění svého nároku vždy vyrozuměn s upozorněním na důvody, pro které se zajištění podle § 48 odst. 1 trestního řádu ruší. Zajištění nároku poškozeného se může předejít složením peněžité jistiny. Znamená to, že soud a v přípravném řízení státní zástupce upustí od provedení zajišťovacích úkonů nebo zajištění zruší, jestliže obvinění nebo s jeho souhlasem jiná osoba složí na účet soudu u peněžního ústavu peněžní jistinu ve výši odpovídající pravděpodobnému nároku poškozeného. Na rozhodnutí o peněžité jistině je přípustná stížnost, která má odkladný účinek.¹⁴⁵

¹⁴² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání.* Praha, 2013, s. 519-522.

¹⁴³ CHMELÍK, J., a kol. *Trestní řízení.* Plzeň, 2014, s. 156.

¹⁴⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání.* Praha, 2013, s. 558.

¹⁴⁵ CHMELÍK, J., a kol. *Trestní řízení.* Plzeň, 2014, s. 157.

Právo na právní pomoc poskytnutou bezplatně nebo za sníženou odměnu

Nemajetný poškozený při splnění zákonných podmínek má právo na bezplatné zastoupení nebo zastoupení za sníženou odměnu, pokud je to odůvodněno jeho majetkovými poměry. V souladu s ustanovením § 51a odst. 1 trestního řádu, osvědčí-li poškozený,¹⁴⁶

- a) který je zvláště zranitelnou obětí podle zákona o obětech trestných činů,
- b) kterému byla způsobena úmyslným trestným činem těžká újma na zdraví, nebo
- c) který je pozůstalým po oběti, které byla trestným způsobena smrt,

že nemá dostatek prostředků na uhrazení nákladů v souvislosti s přibráním zmocněnce, rozhodne na základě jeho návrhu předseda senátu soudu konající řízení v prvním stupni, a v přípravném řízení soudce (na základě návrhu státního zástupce), že má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu.

Stejně právo má poškozený na bezplatné zastoupení nebo zastoupení za sníženou odměnu v případě, kdy uplatňuje nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení a vzhledem k povaze uplatňované náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo její výši nebo vzhledem k povaze a rozsahu bezdůvodného obohacení, nejde o zřejmě nadbytečné zastupování zmocněncem. Ve všech případech musí podat poškozený návrh na rozhodnutí o bezplatné právní pomoci zmocněncem nebo o jeho pomoci za sníženou odměnu a osvědčit, že nemá dostatek prostředků na uhrazení nákladů vzniklých s přibrání zmocněnce. Toto neplatí u poškozeného mladšího osmnácti let, nejde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku, který má právo na pomoc poskytovanou zmocněnce bezplatně i bez splnění těchto podmínek.¹⁴⁷ V případě, že si nemajetný poškozený sám zmocněnce nezvolí, ustanoví předseda senátu a v přípravném řízení soudce advokáta zapsaného v registru poskytujících pomoc obětem trestným činů podle místa působnosti a v pořadí, jak v něm následují.¹⁴⁸ Pokud pominuly důvody vedoucí k ustanovení zmocněnce, nebo nemůže-li zmocněnec poškozeného z důležitých důvodů nadále zastupovat, rozhodně předseda senátu a v přípravném řízení soudce i bez návrhu o zproštění povinnosti zastupování zmocněncem. Proti usnesení

¹⁴⁶ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání.* Praha, 2013, s. 237.

¹⁴⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání.* Praha, 2013, s. 592.

¹⁴⁸ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání.* Praha, 2013, s. 238.

o zastupování nemajetných poškozených je přípustná stížnost, která má odkladný účinek.¹⁴⁹

Právo prostudovat spisy

Právem poškozeného, který podal návrh, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, která byla poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydal bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na úkor poškozeného trestným činem získal, být upozorněn na skutečnost, že výsledky vyšetřování odůvodňují jeho ukončení a podání obžaloby, popř. jiné rozhodnutí v přípravném řízení. Poškozený má právo v přiměřené době prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování. Na tuto možnost musí být poškozený upozorněn nejméně tři dny předem.¹⁵⁰

Právo na vyrozumění o způsobu rozhodování o náhradě škody v hlavním líčení a právo napadnout rozsudek pro nesprávnost výroku o náhradě škody

Poškozený má právo být vyrozuměn o konání hlavního líčení a ve vyrozumění musí být upozorněn, že jestliže se nedostaví k hlavnímu líčení, bude se o jeho nároku rozhodovat na základě jeho vlastního návrhu, je-li obsažen ve spise nebo dojde-li soudu dříve, než se přikročí k dokazování. V případě nesprávnosti výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení v rozsudku nebo proto, že takový výrok učiněn nebyl, stejně i pro porušení ustanovení o řízení předcházejícím rozsudku, pokud takové porušení mohlo způsobit, že výrok o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení je nesprávný nebo, že chybí, může poškozený odvoláním rozsudek napadnout.¹⁵¹

Právo na postup podle § 206 odst. 2 trestního řádu

Při uplatnění tohoto práva se předseda senátu v hlavním líčení po přednesení obžaloby dotáže přítomného poškozeného, zda navrhuje, aby obžalovanému byla uložena povinnost náhrady škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo vydání bezdůvodného obohacení a pokud tak poškozený učiní, v jakém rozsahu se domáhá těchto

¹⁴⁹ Interní materiály z konference Unie státních zástupců České republiky a Justiční akademie konané v Kroměříži, zákon o obětech trestných činů. *Trestní právo procesní v praxi aneb pojďme diskutovat o aktuálních problémech v praxi*. prezentace, snímek č. 79.

¹⁵⁰ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání*. Praha, 2013, s. 235.

¹⁵¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání*. Praha, 2013, s. 516.

nároků. Jestliže poškozený před zahájením dokazování není přítomen při hlavním líčení, přečte se jeho návrh na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem popř. na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem předsedou senátu z trestního spisu, byl-li učiněn a je-li ve spise obsažen.¹⁵²

Právo na náhradu nákladů souvisejících s účastí v trestním řízení

Poškozený má právo, aby odsouzený, kterému byla uložena povinnost k náhradě škody, jestliže poškozenému byl, alespoň zčásti přiznán nárok na náhradu škody, nahradil náklady potřebné k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení, včetně nákladů na příbrání zmocněnce. Stejně tak poškozenému náleží právo, aby soud podle povahy věci a okolností případu rozhodl na základě jeho návrhu o tom, že odsouzený má povinnost uhradit zcela nebo zčásti náklady související s jeho účastí v trestním řízení, takové právo mu náleží, i když mu nebyl přiznán nárok na náhradu škody ani zčásti.¹⁵³ Jedná se o náklady vynaložené v přímé souvislosti s uplatněním nároku na náhradu škody v souvislosti s jeho řízením, jestliže nejsou vynaloženy zřejmě zbytečně. Mezi tyto náklady patří jízdné, stravné, nocležné, ztráta na výdělku, náklady vynaložené k účelnému uplatnění práva na zastupování zmocněncem, ale i náklady vynaložené v souvislosti s prokázáním výše škody, která byla trestným činem způsobena.¹⁵⁴

K dalším právům poškozeného, který má nárok na ustanovení zmocněnce je právo žádat, aby předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce rozhodli, že stát ponese náklady na znalecký důkaz, který poškozený vyžádá a právo podat stížnost proti usnesení, kterým by takové žádosti nebylo vyhověno.¹⁵⁵

Přestože je poškozený vybaven širokým rozsahem práv, nemá právo podat návrh na obnovu řízení, ale v případě povolení obnovy řízení podáním návrhu některé jiné oprávněné osoby ve výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy nebo o vydání bezdůvodného obohacení, má právo poškozený podat proti takovému rozhodnutí stížnost.¹⁵⁶

¹⁵² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád II. § 157až 314. Komentář. 7. vydání.* Praha, 2013, s. 2558-2590.

¹⁵³ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice.* Praha, 2007, s. 249.

¹⁵⁴ ŠÁMAL, P. KRÁL, V., BAXA, J., PŮRY, F. *Trestní řád. Komentář. 2. vydání.* Praha, 1997, s. 711.

¹⁵⁵ RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEŽULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice.* Praha, 2007, s. 248.

¹⁵⁶ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání.* Praha, 2013, s. 239.

Mezi další práva poškozeného, která může uplatnit v trestním řízení, patří právo na podnět pro porušení zákona a námitka podjatosti, kterou však mohou učinit i jiné osoby.¹⁵⁷

Práva poškozeného s nárokem na náhradu škody, které mu přiznává trestní řád, přecházejí i na jeho právního nástupce. Jedná se o případy úmrtí poškozeného (fyzické osoby), zániku právnické osoby nebo přeměny, přechodu či převodu práv právnické osoby na jinou právnickou osobu.¹⁵⁸

Na práva, která může poškozený v trestním řízení využít, bylo zareagováno i ze strany Policie ČR ve standardizovaných formulářích používaných Policií ČR, které doporučilo i státní zastupitelství¹⁵⁹ a to doplněním práva na doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání a práva na oddělené vedení osobních údajů při protokolaci do Protokolu o trestním oznámení a Úředního záznamu o podaném vysvětlení podle § 158 odst. 6 trestního řádu¹⁶⁰, kde se může poškozený vyjádřit, zda žádá využití těchto práv, či nikoliv. Právo na vyjádření, zda žádá nebo nežadá doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání je i součástí formuláře Poučení poškozeného (oběti) v trestním řízení.¹⁶¹

¹⁵⁷ CHMELÍK, J., a kol. *Trestní řízení*. Plzeň, 2014, s. 155-156.

¹⁵⁸ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání*. Praha, 2013, s. 240.

¹⁵⁹ Interní materiály státního zastupitelství. *Změny v trestním řádu v souvislosti se zákonem o obětech*. prezentace, snímek č. 11.

¹⁶⁰ Příloha č. III.

¹⁶¹ Příloha č. I.

6 Práva oběti

Praxe ukázala, že oběti trestných činů neoznámí trestný čin, který byl na nich spáchán z důvodů obavy z necitlivého zacházení ze strany policie. Právní úprava práv v zákoně o obětech trestných činů, má za úkol tomuto zacházení předejít, předpokladem je však důsledné dodržování jednotlivých jeho ustanovení. Výčet práv obětí trestných činů je vymezen v hlavě druhé v § 4 až § 22 zákona o obětech trestných činů.¹⁶²

Právo na poskytnutí odborné pomoci

Odbornou pomoc poskytují subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, který vede Ministerstvo spravedlnosti.¹⁶³ Odborná pomoc může být poskytnuta před zahájením trestního stíhání, v jeho průběhu i po jeho skončení. Doba pomoci je závislá na době, do které je vyžadován účel pomoci. Odborná pomoc může být ve formě:¹⁶⁴

- psychologického poradenství,
- sociálního poradenství,
- právní pomoci,
- poskytování právních informací,
- restorativní programy.

Restorativním programem je program, ve kterém oběť a pachatel a případně kterýkoli další jedinec nebo člen společenství, jenž byl trestným činem nějakým způsobem dotčen, společně aktivně účastní na řešení, vzniklých v důsledku trestného činu, zpravidla za pomoci zprostředkovatele, jehož výsledkem může být dohoda.¹⁶⁵

¹⁶² JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. Praha, 2013, s. 21-22.

¹⁶³ JELÍNEK, J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou. 2. vydání*. Praha, 2014, s. 46.

¹⁶⁴ JELÍNEK, J., GRIVNA, T. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha, 2012, s. 28.

¹⁶⁵ KALOUSKOVÁ, M. *Metodika k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů*, Interní materiály, Odbor obecné kriminality úřadu služby kriminální policie a vyšetřování PP ČR, s. 7.

Povinnost na bezplatné poskytnutí odborné pomoci u zvláště zranitelných obětí je vázáno podmínkami:¹⁶⁶

- a) bezodkladného poskytnutí – nebude znamenat újmu pro žadatele,
- b) žádosti oběti – žádost nemusí být písemnou formou,
- c) přísluší jen zvláště zranitelné oběti - neplatí pro oběť trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku, byť jde o děti, pokud nevzniklo nebezpečí nouze nebo trvale nepříznivý následek,
- d) odbornou pomoc oběť potřebuje – subjekt posoudí, jestli oběť pomoc potřebuje.

Subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů mohou odbornou pomoc poskytovat bezplatně i jiným, než zvláště zranitelným obětem.

Právo na informace

Zahrnuje práva na přístup k informacím a na poskytování informací oběti nejen ze strany Policie ČR, policejního orgánu, státního zástupce a subjektů zapsaných v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, ale i ze strany jiných orgánů veřejné moci a zdravotnických zařízení.¹⁶⁷ Zákon o obětech trestných činů rozlišuje informace, kterou jsou oběti poskytovány na základě žádosti nebo bez ní a které jsou povinné subjekty poskytnout písemně nebo ústně nebo oběma způsoby. Bez žádosti jsou Policií ČR nebo policejními orgány poskytnuty podle § 8 odst. 1 zákona o obětech trestných činů tyto informace:¹⁶⁸

- u kterého orgánu může podat trestní oznámení, a to písemně i ústně,
- jaké subjekty poskytují odbornou pomoci a za jakých podmínek je pomoc poskytována bezplatně, a to písemně a ústně – toto ustanovení má zajistit obětem rychlou a včasnou pomoc. Registr je provozován Ministerstvem spravedlnosti a tento je dostupný na www.justice.cz,

¹⁶⁶ GRŮVNA, T. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář. 1. vydání.* Praha, 2014, s. 51.

¹⁶⁷ Interní materiály z konference Unie státních zástupců České republiky a Justiční akademie konané v Kroměříži, zákon o obětech trestných činů. *Trestní právo procesní v praxi aneb pojďme diskutovat o aktuálních problémech v praxi.* prezentace, snímek č. 62.

¹⁶⁸ JELÍNEK, J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou. 2. vydání.* Praha, 2014, s. 56- 68.

- při jakých podmínkách má právo na přijetí opatření k zajištění bezpečí, a to písemně i ústně,
- u jakého orgánu získá informace o věci, a to písemně i ústně – účelem je domoci se základních informací o věci, zejména o případném postoupení věci,
- o etapách trestního řízení a o úloze oběti, a to písemně – smyslem je informovat oběť o její úloze a zorientovat ji v trestním řízení,
- u kterého konkrétního orgánu může žádat o poskytnutí informací, a to písemně – zejména oběť seznámit s právem žádat pravomocná rozhodnutí, kterým se trestní řízení končí, nebo že nebylo zahájeno a získat informace o stavu trestního řízení,
- o podmínkách a rozsahu peněžité pomoci s lhůtou k podání žádosti, a to písemně,
- u kterého orgánu a jak se může domáhat nápravy v případě porušení práv orgánem veřejné moci nebo jí není umožněno jejich plné uplatnění, a to písemně,
- o opatřeních k ochraně zájmů oběti, jejíž bydliště je v jiném členském státě EU, a to písemně,
- o dalších právech, a to písemně – na respektování lidské důstojnosti a osobnosti, právo na informace a jejich uplatnění, právo na přístup k informacím, právo na informace od subjektů zapsaných v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů a veřejné moci, zdravotnických zařízení, jsou-li prvním kontaktním místem, právo na ochranu oběti, které hrozí nebezpečí při propuštění nebo uprchnutí obviněného na svobodu, právo na informace v jazyce, o kterém prohlásí, že mu rozumí nebo v úředním jazyce státu, jehož je občanem, právo být srozumitelným způsobem informován s ohledem na věk, rozumové a volní vyspělosti, zdravotní a psychický stav, právo na ochranu před hrozícím nebezpečím, právo na ochranu informací o totožnosti oběti před zveřejněním, právo na oddělené vedení osobních údajů, právo na přijetí opatření k zabránění kontaktu s pachatelem, právo, aby otázky do intimní oblasti byly kladeny zvlášť šetrně, ohleduplně, v nezbytném rozsahu a pouze jednou, právo na námitky, proti zaměření otázky a právo poznamenání otázky do protokolu a na rozhodnutí o důvodnosti námitky, právo být vyslechnut osobou stejného pohlaví nebo takovou osobou, kterou si zvolí, právo na doprovod důvěrníkem, právo kdykoliv učinit prohlášení o dopadu trestného činu na život oběti.

Zvlášť zranitelné oběti mají nárok jako subjekt zvláštní péče na další práva, která jsou již uvedena v této bakalářské práci v kapitole 3 Oběť trestného činu.

Při podání žádosti příslušný orgán činný v trestním řízení podle § 11 odst. 1 zákona o obětech trestných činů poskytne oběti informace:¹⁶⁹

- o pravomocném rozhodnutí, kterým se trestní řízení končí, popř. informaci, že trestní řízení nebylo zahájeno, u pravomocného rozhodnutí vždy písemně, v ostatních případech ústně nebo písemně,
- o stavu trestního řízení, jestliže jeho poskytnutí by neohrozilo dosažení účelu trestního řízení, a to ústně nebo písemně – bude se jednat o ojedinělé případy, kdy poskytnutí informací by ohrozilo zjištění trestného činu a spravedlivé potrestání pachatele (např. použití operativně pátracích prostředků).

Informace oběti trestného činu podle § 8 odst. 1 zákona o obětech trestných činů musí být podány v písemné formě, přičemž může být využito předtištěných formulářů, kdy však za účelem obsažení jednotlivých potřeb oběti, by oběť měla dostat i některé specifické informace písemně (např. předání kontaktu na orgán, jehož může žádat o informace podle § 11 zákona o obětech trestných činů).¹⁷⁰ Informace musí být oběti podány na žádost oběti i opakovaně a hlavně srozumitelně, přičemž na srozumitelné vysvětlení nemá vliv, ani podpis oběti pod formulářem, kterým potvrzuje, že jí všechna práva byla srozumitelně vysvětlena.¹⁷¹ Ze strany Policie ČR bylo na poučení o základních informacích pro oběť trestného činu reagováno prostřednictvím standardizovaných formulářů.¹⁷²

Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím

V určitých případech při ohrožení bezpečí oběti, provede policista úkon nebo přijme jiné opatření k zajištění jejího bezpečí.¹⁷³ Jestliže oběti hrozí nebezpečí v souvislosti s pobytem pachatele na svobodě, policejní orgán, státní zástupce a soud postupují:¹⁷⁴

¹⁶⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. Praha, 2013, s. 58- 92.

¹⁷⁰ GRIVNA, T. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář. 1. vydání*. Praha, 2014, s. 74.

¹⁷¹ JELÍNEK, J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou. 2. vydání*. Praha, 2014, s. 69-70.

¹⁷² Příloha č. IV.

¹⁷³ VICHEREK, R. *Oběti trestných činů a jejich práva. [online]*. Praha: epravo.cz [cit. 2015-01-28]. Dostupné z WWW: < <http://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>>.

¹⁷⁴ KALOUSKOVÁ, M. *Metodika k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů*, Interní materiály, Odbor obecné kriminality úřadu služby kriminální policie a vyšetřování PP ČR, s. 10.

- podle § 2 zákona o Policii ČR,
- krátkodobé ochrany podle § 50 zákona o Policii ČR,
- vykázáním osoby ze společného obydlí podle § 44 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen občanský soudní řád),
- vydáním předběžného opatření na žádost oběti v občanském soudním řízení,
- zvláštní ochranou svědka podle zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, ve znění pozdějších předpisů a o změně občanského soudního řádu,
- utajením totožnosti a podoby oběti v postavení svědka podle § 55 trestního řádu,
- vydáním předběžného opatření podle § 88b trestního řádu.

Právo na ochranu soukromí

Toto právo zakazuje zveřejňování informací, které by umožnily identifikaci oběti s odkazem na úpravu v trestním řádu. Oběť má právo žádat, aby údaje o bydlišti a doručovací adrese, o místě výkonu zaměstnání a povolání nebo podnikání, osobních, rodinných a majetkových poměrech vedly ve spise tak, aby se s nimi mohli seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení, policisté a úředníci Probační a mediační služby činní v dané věci.¹⁷⁵ Kromě oběti jsou údaje na základě žádosti chráněny také u zmocněnce oběti, zákonného zástupce, opatrovníka a důvěrníka. Žádost je možné podat v jakékoliv formě. Osobní údaje mohou být zpřístupněny, jestliže je to nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení a pro řádné uplatnění práva na obhajobu osoby, proti které se trestní řízení vede.¹⁷⁶ Jestliže došlo k zpřístupnění osobních údajů je o tom nutno učinit záznam do spisu. V případech, kdy došlo k prostudování spisu obviněným nebo jeho obhájcem a poté je podána žádost o oddělené vedení osobních údajů, je nutné oběť upozornit, že účelu ochrany nelze dosáhnout a žádost odmítnout. O tom je nutno učinit záznam ve spise. Stejně tak se bude jednat o případy, kdy oběť je s obviněným či podezřelým v příbuzenském vztahu a její osobní údaje jsou obviněnému či podezřelému známy.¹⁷⁷

¹⁷⁵ JELÍNEK, J., GRĚVNA, T. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha, 2012, s. 28.

¹⁷⁶ GRĚVNA, T. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář. 1. vydání*. Praha, 2014, s. 130.

¹⁷⁷ KALOUSKOVÁ, M. *Metodika k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů*, Interní materiály, Odbor obecné kriminality úřadu služby kriminální policie a vyšetřování PP ČR, s. 11-12.

Právo na ochranu před druhotnou újmou

Účelem tohoto práva je zabránit kontaktu oběti s osobou podezřelou, s osobou proti, které se vede trestní řízení a s osobou, kterou oběť za pachatele označila a zabránit tak sekundární a opakované viktimizaci oběti a napomoci naplnění účelu trestního řízení. K zabránění kontaktu má právo oběť v kterémkoliv stádiu trestního řízení a to i před jeho samotným zahájením. Zabránění kontaktu lze dosáhnout využitím oddělených čekáren, využitím videokonferenčních zařízení nebo výslechem oběti bez přítomnosti osoby, proti níž se trestní řízení vede. U zvlášť zranitelných obětí je příslušný orgán žádosti o zabránění kontaktu oběti s osobou podezřelou nebo s osobou, proti níž se vede trestní řízení nebo, kterou oběť za pachatele označil vyhovět, není-li to vyloučenou povahou prováděného úkonu, kdy takovým úkonem může být konfrontace.¹⁷⁸ Otázky, které směřují do intimní oblasti, by měly být oběti kladeny zvlášť šetrně a takovým způsobem, aby výslech nebylo nutno opakovat, při jejich pokládání je nezbytné zachovávat potřebnou ohleduplnost a pokládané otázky přizpůsobit věku, osobním zkušenostem a psychickému stavu oběti. Výslech při, kterém jsou pokládány otázky do intimní oblasti, by měl být veden, pouze v případech, jestli je to nezbytné pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Proti zaměření těchto otázek má oběť právo podat námitky a o důvodnosti námitky je vyslychající orgán povinen rozhodnout.¹⁷⁹ Je právem oběti v přípravném řízení žádat, aby byla vyslechnuta osobou stejného nebo opačného pohlaví, žádosti zvlášť zranitelné oběti je nutné vyhovět, pokud tomu nebrání důležité důvody, které musí být poznamenány v protokolu. Stejně tak zvlášť zranitelná oběť může žádat přibrání tlumočnicka stejného nebo opačného pohlaví, přičemž této žádosti nemusí být vyhověno, jestliže provedení úkonu nelze odložit nebo požadované pohlaví tlumočnicka zajistit.¹⁸⁰

V rámci poskytnutí vyšší ochrany musí být při výslechu zvlášť zranitelné oběti uplatněna tato pravidla:¹⁸¹

¹⁷⁸ JELÍNEK, J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou. 2. vydání.* Praha, 2014, s. 105-109.

¹⁷⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou.* Praha, 2013, s. 97-98.

¹⁸⁰ KALOUSKOVÁ, M. *Metodika k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů*, Interní materiály, Odbor obecné kriminality úřadu služby kriminální policie a vyšetřování PP ČR, s. 12.

¹⁸¹ VICHEREK, R. *Oběti trestných činů a jejich práva. [online].* Praha: epravo.cz [cit. 2015-01-28]. Dostupné z WWW: < <http://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>>.

- zásada individuálního přístupu,
- výslech zvláště zranitelných obětí provádí zpravidla osoba k tomu vyškolená,
- výslech se provádí tak, aby nemusel být opakován,
- při opakovaném výslechu před stejným orgánem je vyslychajícím zpravidla stejná osoba,
- na žádost oběti se při výslechu učiní opatření, aby oběť neměla při výslechu kontakt s osobou podezřelou.

Součástí práva oběti na ochranu před druhotnou újmou, je právo na doprovod důvěrníkem, který oběť může doprovázet k úkonům trestního řízení a k podání vysvětlení, přičemž však nesmí zasahovat do průběhu úkonu. Důvěrníkem může fyzická osoba, která má plnou způsobilost k právním úkonům. Důvěrník může být současně zmocněncem oběti. Účelem účasti důvěrníka je poskytnutí psychické pomoci oběti trestného činu. Jestliže důvěrník zasahuje do úkonu během trestního řízení, může mu být uložena pořádková pokuta nebo může být z účasti na úkonu vyloučen. Důvěrník může být vyloučen z účasti na úkonu, pokud jeho účast narušuje průběh úkonu (důvěrníkovo nevhodné chování) nebo účast důvěrníka ohrožuje dosažení účelu úkonu.¹⁸² Právem oběti je učinit prohlášení a to ústně i písemně v jakémkoliv stádiu trestního řízení, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na její dosavadní život. Smyslem takového prohlášení je napomoci oběti, aby se psychicky vyrovnala s trestným činem a vést pachatele k tomu, aby si uvědomil, co trestným činem způsobil. Samotný obsah prohlášení není vymezen, jeho obsah bude záviset na povaze a druhu trestného činu a na tom, jestli byla oběť zasažena přímo trestným činem se způsobenou újmou na zdraví, majetku, nemajetkovou újmou nebo bezdůvodným obohacením nebo nepřímo, kdy se bude jednat o příbuzného v pokolení přímém, sourozence, osvojence, osvojitele, manžela nebo registrovaného partnera nebo se bude jednat o oběť, která byl usmrcená v důsledku trestného činu. Toto prohlášení může být v trestním řízení posuzováno jako důkaz, v případě písemného prohlášení jako listinný důkaz.¹⁸³

Jelínek¹⁸⁴ doporučuje, aby Ministerstvo spravedlnosti vypracovalo vzorový formulář prohlášení o dopadech trestného činu na oběť, který by ji při jejím prohlášení

¹⁸² GŘIVNA, T. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář. 1. vydání.* Praha, 2014, s. 146-147.

¹⁸³ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou.* Praha, 2013, s. 106-109.

¹⁸⁴ JELÍNEK, J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou. 2. vydání.* Praha, 2014, s. 119.

nijak nelimitoval a současně navrhuje, aby tento formulář neobsahoval nevhodné návody k uvádění informací, které do prohlášení oběti o dopadech trestného činu na její život nepatří.

Právo na peněžitou pomoc

Hlavním účelem peněžité pomoci je překlenutí zhoršené sociální situace způsobené obětí trestného činu. O jejím poskytnutí rozhoduje jménem státu Ministerstvo spravedlnosti. Nárok na peněžitou pomoc mají kromě občanů ČR i cizinci, kteří jsou uvedeni v § 23 odst. 2, 3 zákona o obětech trestných činů. Do okruhu žadatelů s právem na peněžitou pomoc patří:¹⁸⁵

- a) oběť, které bylo v důsledku trestného činu ublíženo na zdraví,
- b) oběť, které byla v důsledku trestného činu způsobena těžká újma na zdraví,
- c) osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, pokud byla rodičem, manželem, registrovaným partnerem, dítětem nebo sourozencem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu,
- d) oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a dítě, které je obětí trestního činu týrání svěřené osoby, kterým vznikla nemajetková újma.

Zákon o obětech trestných činů specifikuje ublížení na zdraví jako stav spočívající v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, kterým porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, po dobu tří týdnů obvyklý způsob života a který vyžaduje lékařské ošetření. Těžká újma na zdraví je vymezena v § 24 odst. 3 zákona o obětech trestných činů a tato byla v úplném znění přejata z § 122 odst. 1 trestního zákoníku.¹⁸⁶ Předpokladem pro poskytnutí peněžité pomoci jsou případy, kdy pachatel trestného činu, kterým byla způsobena škoda na zdraví nebo nemajetková újma byl uznán vinným nebo zproštěn obžaloby pro nepřičetnost. Jestliže nejsou ve výsledku šetření orgánů činných v trestním řízení důvodné pochybnosti, že se stal trestný čin, v důsledku kterého byla

¹⁸⁵ JELÍNEK, J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou. 2. vydání.* Praha, 2014, s. 123-128.

¹⁸⁶ GŘIVNA, T. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář. 1. vydání.* Praha, 2014, s. 171-173.

oběti způsobena smrt, škoda na zdraví nebo nemajetková újma, peněžité pomoci se poskytne i v případech:¹⁸⁷

- a) odložení věci podle § 159a odst. 2, 4 trestního řádu nebo protože se pachatele nepodařilo zjistit nebo není trestně odpovědný z důvodu nepřičetnosti,
- b) trestní stíhání bylo zastaveno podle § 172 odst. 1 písm. d), e), odst. 2 trestního řádu,
- c) rozhodnutí, ve kterém byl pachatel uznán vinným, nebo zproštěn obžaloby pro nepřičetnost nebylo vyhlášeno nebo nenabylo právní moci.

Důvodem k neposkytnutí peněžité pomoci ze strany státu jsou případy:¹⁸⁸

- oběť je stíhána jako spoluobviněná v trestním řízení,
- oběť nedala souhlas k trestnímu stíhání pachatele, jestliže se jedná o trestní stíhání se souhlasem poškozeného podle § 163 trestního řádu (§ 27 písm. b) zákona o obětech trestných činů),
- oběť neposkytla orgánům činným v trestním řízení potřebnou součinnost,
- újma byla plně nahrazena,
- nejedná se o osobu, které se poskytuje peněžité pomoci,
- nejde o oprávněného žadatele,
- jsou důvodné pochybnosti, že se stal trestný čin,
- na základě posouzení případu podle § 29 zákona o obětech trestných činů,
- žádost byla podána po lhůtě.

Výše peněžité pomoci poskytované na základě žádosti činí:¹⁸⁹

- a) u primárních obětí, kterým v důsledku trestného činu vznikla škoda na zdraví, v paušální částce 10 000 Kč, v případě těžkého ublížení na zdraví 50 000 Kč, celková částka, která může být oběti vyplacena za prokázanou ztrátu na výdělku a prokázané náklady spojené s léčením, snížené o součet všech částek, které oběť z titulu náhrady škody již obdržela, nesmí přesáhnout ve svém součtu 200 000 Kč,

¹⁸⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou*. Praha, 2013, s. 128.

¹⁸⁸ GŘIVNA, T. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář. 1. vydání*. Praha, 2014, s. 184-185.

¹⁸⁹ JELÍNEK, J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou. 2. vydání*. Praha, 2014, s. 148-149.

- b) u sekundárních obětí (tzv. pozůstalých) paušální částku ve výši 200 000 Kč, v případě sourozence částku ve výši 175 000 Kč, přičemž součet peněžité pomoci pro všechny sekundární oběti nesmí přesáhnout částku 600 000 Kč, jestliže peněžítá pomoc ve svém součtu částku přesáhne, částka poskytovaná každé oběti se přiměřeně zkrátí,
- c) u obětí trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a dítěti, které se stalo obětí trestného činu týrání svěřené osoby, se na úhradu nákladů spojených s poskytnutím odborné psychoterapie a fyzioterapie či jiné odborné služby zaměřené na nápravu způsobené nemajetkové újmy až do celkové výše 50 000 Kč, pokud již nebyla poskytnuta peněžítá pomoc podle § 28 odst. 1 písm. a) zákona o obětech trestných činů.

Jestliže oběť bude žádat poskytnutí peněžité pomoci, musí svoji žádost podat Ministerstvu spravedlnosti nejpozději do dvou let ode dne, kdy se dozvěděla o újmě způsobené trestným činem, nejpozději však do pěti let od spáchání trestného činu.¹⁹⁰ Poučení o právu na peněžítou pomoc obětem trestných činů je Policií ČR poskytováno prostřednictvím standardizovaných formulářů.¹⁹¹

Tab. 1: Přehled vyřizování agendy peněžité pomoci obětem trestných činů v letech 2012 – 2014¹⁹²

Rok	Žádosti k vyřízení	Z toho		Způsob vyřízení			Převod do dalšího období	Vyřízeno žádostí
		podáno žádostí ve sledovaném období	přesunuto z předcházejících období	Pomoc poskytnuta		nevyhověno		
				počet žádostí	celkový objem pomoci v Kč			
2012	165	134	31	67	6 412 036,60	46	33	132
2013	299	252	47	102	7 629 157,87	61	123	176
2014	508	399	109	119	11 187 339,07	154	205	303

Tabulka zobrazuje, že v roce 2012 bylo podáno celkem 134 žádostí o poskytnutí peněžité pomoci, v roce 2013 bylo žádostí již 252 a v roce 2014 dokonce 399. V roce

¹⁹⁰ JELÍNEK., J., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou. 2. vydání.* Praha, 2014, s. 156.

¹⁹¹ Příloha č. V.

¹⁹² Vlastní sestavení ze statistik Ministerstva spravedlnosti, Odboru odškodňování.

2012 činila výše poskytnuté peněžité pomoci obětem trestných činů 6 412 036, 60 Kč, v roce 2013 částku 7 629 157, 87 Kč a v roce 2014 dosáhla částky 11 187 339, 07 Kč. Výrazně se také zvýšil počet vyřízených žádostí, který v roce 2012 činil 132, v roce 2013 činil 176 a v roce 2014 již 303. Vzhledem k velkému počtu podaných žádostí vzrostl i počet žádostí, které byly převedeny do dalšího období, kdy v roce 2012 bylo převedeno 33 žádostí, v roce 2013 počet převedených žádostí činil 123 a v roce 2014 to bylo již 205 žádostí. Stejně, jak rostl počet podaných a převáděných žádostí o peněžitou pomoc vzrostl i počet žádostí, kterým bylo nevyhověno, a to v roce 2012 celkem ve 46 případech, v roce 2013 v 61 případech a v roce 2014 ve 154 případech. Je zřejmé, že na základě účinnosti zákona o obětech trestných činů se zvýšil počet podaných žádostí o poskytnutí peněžité pomoci i výše poskytnuté peněžité pomoci.

Tab. 2: Přehled vyřizování agendy peněžité pomoci obětem trestných činů v roce 2013 před a po účinnosti zákona o obětech trestných činů¹⁹³

Rok 2013	Žádosti k vyřízení	Z toho		Způsob vyřízení			Převod do dalšího období	Vyřízeno žádostí
		podáno žádostí ve sledovaném období	přesunuto z předcházejících období	Pomoc poskytnuta		nevyhověno		
				počet žádostí	celkový objem pomoci v Kč			
od 1. 1. 2013 do 31. 7. 2013	125	92	33	61	5 083 050,87	39	14	111
od 1. 8. 2013 do 31. 12. 2013	174	160	14	41	2 546 103,00	22	109	65

S účinností zákona o obětech trestných činů se od 1. srpna 2013 začal zvyšovat i počet žádostí o poskytnutí peněžité pomoci, který před účinností zákona o obětech trestných činů činil celkem 92 a po jeho účinnosti činil již 160. Již prvních pět měsíců účinnosti zákona o obětech trestných činů ukázalo zvýšený zájem obětí o poskytnutí peněžité pomoci ve zvýšeném počtu 68 žádostí, oproti předchozím sedmi měsícům před jeho účinností.

¹⁹³ Vlastní sestavení ze statistik Ministerstva spravedlnosti, Odboru odškodňování.

Závěr

Práva poškozeného a oběti trestného činu byla vždy velmi diskutovaným problémem, kdy bylo v minulosti poukazováno na jejich nedostatečnou ochranu a úpravu v právních předpisech ČR. Zákon o obětech trestných činů posílil práva obětí a zasáhl i do práv poškozeného. Pro orgány činné v trestním řízení je nutné vyhodnotit, zda je poškozený současně obětí trestného činu nebo zda se jedná o oběť a tomu přizpůsobit poučení o jejich právech. Je zřejmé, že na znalost práv poškozeného a oběti trestného činu jsou kladeny zvýšené nároky zejména na orgány činné v trestním řízení, které jsou často prvními, kteří mohou pomoci zmírnit následky trestného činu už jenom tím, že poškozeného (oběť) poučí o právech a umožní jejich plné uplatnění.

Cílem bakalářské práce bylo porovnat poškozeného a oběť trestného činu, kdy byly zjištěny jejich jednotlivé rozdíly, které je od sebe navzájem odlišují a kdy bude mít poškozený i postavení oběti.

Právní úprava oběti trestného činu v mezinárodních a evropských právních předpisech poukázala na jejich přínos, který měla na zakotvení v právních předpisech ČR. Účelem těchto předpisů bylo posílit práva obětí, ochránit před druhotnou újmou a sjednotit české právní předpisy s právními předpisy EU. Ve Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU bylo poukázáno na nutnost její implementace v právních předpisech ČR, která je stanovena do dne 16. 11. 2015. Zkoumáním Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU bylo zjištěno, že jsou zde specifikovány oběti teroristického útoku, kdy se autor domnívá, že vzhledem k možné sekundární a opakované viktimizaci, by oběti teroristického útoku měly být v rámci implementace směrnice zařazeny mezi zvlášť zranitelné oběti v zákoně o obětech trestných činů, což by jim umožnilo využití práv bezplatně, neboť hrozba teroristického útoku není vyloučena, ani v ČR.

Dalším cílem bylo zkoumat jednotlivá práva poškozeného a oběti trestného činu, která byla v jednotlivých částech práce blíže charakterizována. Porovnáním práv poškozeného (oběti) s formuláři používanými k poučení poškozeného (oběti) Policií ČR bylo zjištěno, že obsahují práva, o kterých je nutné poškozeného (oběť) poučit. Současně bylo cílem zjistit do jaké míry plní Policie ČR svoji poučovací povinnost o právech ve vztahu k poškozenému a oběti trestného činu. Poučovací povinnost Policie ČR je kromě

ústní povinnosti plněna také prostřednictvím standardizovaných formulářů, kterým je vytýkána jejich obsáhlost. Z rozboru definice poškozeného a oběti trestného činu a vyhodnocením jednotlivých práv poškozeného (oběti) je patrné, že poškozeného (obět') nelze automaticky poučovat podle předem připravených formulářů používaných Policií ČR, které tak nesplňují svoji účelnost, ale vhodnější se jeví možnost přiřadit v poučení jen ta práva, která je poškozený (obět') oprávněn v prověřované věci vykonávat, čímž by se snížila obsáhlost poučení formuláře a poškozený by věděl, jaká práva mu náleží. Je pravdou, že tak budou na znalost práv poškozeného (oběti) kladeny zvýšené nároky, které budou přenášeny na orgány činné v trestním řízení. Jako možné východisko z uvedené situace je zavést pravidelné školení příslušníků Policie ČR formou přednášek, modelových situací a vydáním příruček, které by mohly provádět vyškolení specialisté. Současně by také během školení policisté obdrželi informace o jednotlivých a nově zřízených formách pomoci pro oběti trestné činnosti jako je např. Linka pomoci obětem kriminality a domácího násilí na telefonní lince 116 006, která poskytuje obětem a svědkům psychologickou a právní pomoc.

Porovnáním formulářů Základní informace pro obět' trestného činu, Poučení poškozeného – oběti trestného činu v trestním řízení a Poučení o peněžité pomoci obětem trestných činů bylo zjištěno, že obsahují veškeré základní informace pro obět' trestného činu, o kterých je nutno obět' trestného činu poučit. Současně by bylo vhodné, aby formulář Poučení o peněžité pomoci obětí trestných činů byl stejně jako formulář Základní informace pro obět' trestného činu, předán oběti při jejím poučení a obět' by pouze potvrdila jeho převzetí. Obět' by tak disponovala poučením o peněžité pomoci, které by mohla kdykoliv využít k jejímu uplatnění.

Prostřednictvím statistik Policie ČR bylo zjištěno, že nejčastěji způsobená škoda v ČR je škoda způsobená na majetku. Přínos zákona o obětech trestných činů je spatřován ze statistik Ministerstva spravedlnosti, kdy bylo od jeho účinnosti evidováno během prvních pěti měsíců 160 žádostí o poskytnutí peněžité pomoci, oproti předchozím sedmi měsícům před jeho účinností, kdy bylo evidováno 92 žádostí. V roce 2014 dosáhl celkový počet žádostí 399, proti 252 žádostem podaným v roce 2013 a proti 134 žádostem podaným v roce 2012.

Zároveň bylo zkoumáním práv zjištěno, že poškozeného (obět') je nutné vhodně, ohleduplně a srozumitelně poučit o všech právech, která je oprávněn vykonávat, aby mohl dosáhnout svých nároků vyplývajících z trestního řízení.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. CÍSAŘOVÁ, D., ČÍŽKOVÁ, J., *Poškozený v československém trestním řízení*. Praha: Univerzita Karlova, 1982. 85 s. Brožura.
2. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kolektiv. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha: Grada, 2007. 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2-9.
3. FRYŠTÁK, M. a kolektiv. *Trestní právo procesní*. Ostrava: Key Publishing, 2009. 265 s. ISBN 978-80-7418-041-5.
4. GŘIVNA, T., ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 536 s. ISBN 978-80-7400-513-8
5. HENRYCH, D. a kol. *Právníký slovník*. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1459 s., ISBN 978-80-7400-059-1.
6. CHMELÍK, J., a kol. *Trestní řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 509 s. ISBN 978-80-7380-488-6.
7. JELÍNEK, J. *Poškozený v českém trestním řízení*. Praha: Karolinum, 1998. 190 s. ISBN 80-7184-618-X.
8. JELÍNEK, J. a kolektiv. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2013. 264 s. ISBN 978-80-87576-49-6.
9. JELÍNEK, J. a kolektiv. *Zákon o obětech trestných činů*. Komentář s judikaturou. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 320 s. ISBN 978-80-7502-016-1.
10. JELÍNEK, J., GŘIVNA, T. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. 256 s. ISBN 978-80-87576-39-7
11. KRUPKA, V. *Trestní právo procesní*. 2. doplněné vydání, Praha: Armex, 2005. 191 s. ISBN 80-86795-13-6.
12. MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. 1124 s. ISBN 80-7179-678-6.
13. MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 1211 s. ISBN 978-80-7179-572-8.
14. NOVOTNÝ, F. a kol. *Praktikum Trestní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 294 s. ISBN 80-86898-74-1.

15. RŮŽIČKA, M., PŮRY, F., ZEZULOVÁ, J. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007. 759 s. ISBN 978-80-719559-9.
16. SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2010. 174 s. ISBN 978-80-86708-21-8.
17. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád*. Komentář. Díl I, 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 1525 s. ISBN 978-807400-043-0.
18. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156*. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1920 s. ISBN 978-80-7400-465-0.
19. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314*. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1844 s. ISBN 978-80-7400-465-0.
20. ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PŮRY, F. *Trestní řád*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997. 1691 s. ISBN 80-7179-161-X.
21. ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1053 s. ISBN 978-80-7400-496-4.
22. ŠÍMA, A., SUK, M. *Základy práva pro střední a vyšší odborné školy*. 6. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. 398 s. ISBN 80-7179-876-2.

Elektronické zdroje

1. ČESKO. FÉROVÁ JUSTICE. LIGA LIDSKÝCH PRÁV: *Procesní práva poškozeného a role státního zástupce* [online]. 2008 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <http://www.ferovajustice.cz/data/Prava_poskozeneho.PDF>.
2. ČESKO. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY: *Statistické přehledy* [online]. 2014 [cit. 2014-12-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.
3. EVROPSKÁ UNIE. EUROPA. Europa.eu: Europa [online]. Europa.eu, 1995-2015 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/133174_cs.htm>.

4. EVROPSKÁ UNIE. PŘÍSTUP K PRÁVU EVROPSKÉ UNIE. *Eur-lex.europa.eu* [online]. 2014 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:315:0057:0073:CS:PDF>>.
5. EVROPSKÁ UNIE. PŘÍSTUP K PRÁVU EVROPSKÉ UNIE. EUR-lex: Přístup k právu Evropské unie [online]. Eur-lex, 2015 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z WWW:<<http://eurlex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&qid=1422290166175&from=CSf>>.
6. KOZÁK, V. *K zákonu o obětech trestných činů*. Law portal studentský magazín o právu [online]. 12.02.2014 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.lawportal.cz/k-zakonu-o-obetech-trestnych-cinu/>>.
7. NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. Ochrana obětí trestných činů. nsz.cz [online]. 2014 [cit. 2014-12-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-a-pokozeni/ochrana-obeti-trestnych-cinu>>.
8. PETŘÍČEK, L. *K postavení poškozeného v trestním řízení*. epravo.cz [online]. 21.10.2003 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/k-postaveni-poskozeneho-v-trestnim-rozeni-22115.html>>.
9. ŠAFRÁNEK, O. *Hlavním cílem reformy vězenství je omezení recidivy*. Probační a mediační služba ČR [online]. 13.06.2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z WWW: <https://www.pmscr.cz/scripts/aktuality_detail.php?Strana=5>.
10. VICHEREK, R. *Oběti trestných činů a jejich práva*. epravo.cz [online]. 26.11.2013 [cit. 2015-01-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 1 ze dne 16. prosince 1992, Ústava České republiky a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), *In: Sbíрка zákonů České republiky*. 1992, částka 1, s. 3-16.

2. ČESKO. Zákon č. 2 ze dne 16. prosince 1992, Listina základních práv a svobod a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), *In: Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 1, s. 17-23.
3. ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), *In: Sbírka zákonů Česká republika*. 2009, částka 11, s. 354-461.
4. ČESKO. Zákon č. 45 ze dne 30. ledna 2013, o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (tištěný zákon), *In: Sbírka zákonů Česká republika*. 2013, částka 20, s. 322-348.
5. ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). *In Trestní předpisy*. 2014, částka 1006, s. 111-236. ISBN 978-80-7488-032-2.

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

- Interní materiály státního zastupitelství, *Změny v trestním řádu v souvislosti se zákonem o obětech*. 2013. prezentace, 16 snímků.
- Interní materiály z Konference Unie státních zástupců České republiky a Justiční akademie konané v Kroměříži, zákon o obětech trestných činů, *Trestní právo procesní v praxi aneb pojďme diskutovat o aktuálních problémech v praxi*. 2013, prezentace. 151 snímků.
- KALOUSKOVÁ, M. *Metodika k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů*, Interní materiály odboru obecné kriminality úřadu služby kriminální policie a vyšetřování PP ČR, 36 s.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Přehled vyřizování agendy peněžité pomoci obětem trestných činů v letech 2012 – 2014

Tabulka č. 2: Přehled vyřizování agendy peněžité pomoci obětem trestných činů v roce 2013 před a po účinnosti zákona o obětech trestných činů

Přílohy

- Příloha č. I Poučení poškozeného - oběti trestného činu v trestním řízení
- Příloha č. II Poučení poškozené právnické osoby v trestním řízení
- Příloha č. III Úřední záznam o podaném vysvětlení podle § 158 odst. 6 trestního řádu
- Příloha č. IV Základní informace pro oběť trestného činu
- Příloha č. V Peněžitá pomoc obětem trestných činů ze strany státu podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů

Příloha č. I

Poučení poškozeného - oběti trestného činu v trestním řízení

V trestní věci proti
pro přečin
podle § trestního zákoníku

Poučení poškozeného podle zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, ve znění pozdějších předpisů

Podle § 43 odst. 1 tr. řádu ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma, nebo na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil (poškozený), má právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, činit si výpisky a poznámky a na svoje náklady pořizovat kopie spisů a jejich částí (§ 65 odst. 1 tr. řádu), zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání nebo o schválení dohody o vině a trestu a před skončením řízení se k věci vyjádřit.

Podle § 43 odst. 2 tr. řádu se za poškozeného nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem.

Podle § 43 odst. 3 tr. řádu jste jako poškozený oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal. Návrh je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování (§ 206 odst. 2); je-li sjednána dohoda o vině a trestu, je třeba návrh učinit nejpozději při prvním jednání o takové dohodě (§ 175a odst. 2). Z návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy uplatňuje nebo z jakých důvodů a v jakém rozsahu se uplatňuje nárok na vydání bezdůvodného obohacení. Důvod a výši škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení jste povinen doložit. Podle § 44 odst. 3 tr. řádu návrh nelze podat, bylo-li o nároku již rozhodnuto v občanskoprávním nebo jiném příslušném řízení.

Podle § 43 odst. 4 tr. řádu jste-li obětí trestného činu podle zákona o obětech (§ 22 zákona o obětech trestných činů), máte právo v kterémkoliv stádiu trestního řízení učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na Váš dosavadní život. Prohlášení lze učinit i písemně.

Podle § 43 odst. 5 tr. řádu se můžete výslovným prohlášením sděleným orgánu činnému v trestním řízení vzdát procesních práv, které Vám tento zákon jako poškozenému přiznává.

Podle § 44 odst. 1 tr. řádu oprávnění poškozeného nemůže vykonávat ten, kdo je v trestním řízení stíhán jako spoluobviněný.

Podle § 44 odst. 2 tr. řádu je-li počet poškozených mimořádně vysoký a jednotlivým výkonem jejich práv by mohl být ohrožen rychlý průběh trestního stíhání, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, že poškození mohou svá práva v trestním řízení uplatňovat pouze prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si zvolí. Jestliže by celkový počet zvolených zmocněnců vzrostl na více než šest a poškození se mezi sebou o výběru nedohodnou, provede výběr s přihlédnutím k zájmům poškozených soud. Společný zmocněnec vykonává práva poškozených, které zastupuje, včetně uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení.

Podle § 45 odst. 1 tr. řádu je-li poškozená osoba zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo je-li její způsobilost k právním úkonům omezena, vykonává práva poškozeného její zákonný zástupce. Jde-li o uplatnění nároku na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení (§ 43 odst. 3 tr. řádu), přecházejí práva, která tento zákon přiznává poškozenému, i na jeho právního nástupce.

Podle § 45 odst. 2 tr. řádu v případech, kdy nemůže zákonný zástupce poškozeného vykonávat svá práva uvedená v odstavci 1 a je nebezpečí z prodlení, předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce ustanoví k výkonu práv opatrovníka.

Podle § 45a tr. řádu se poškozenému veškeré písemnosti doručují na adresu, kterou uvede. Má-li zmocněnec, doručuje se pouze jemu, to neplatí, pokud se poškozenému zasílá výzva, aby osobně něco vykonal.

Podle § 46 trestního řádu, je-li vedeno řízení pro trestný čin, u něhož lze sjednat dohodu o vině a trestu, může dojít k sjednání dohody o vině a trestu a v takovémto případě může poškozený uplatnit nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení nejpozději při prvním jednání o takové dohodě.

Podle § 47 odst. 1, 2 tr. řádu má poškozený právo navrhnout státnímu zástupci nebo soudu, aby uspokojení jeho nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem, bylo až do pravděpodobné výše škody nebo nemajetkové újmy nebo až do pravděpodobného rozsahu bezdůvodného obohacení, zajištěno na majetku obviněného, má-li důvodnou obavu, že uspokojení tohoto nároku bude mařeno nebo ztěžováno.

Podle § 47 odst. 3 tr. řádu, pokud je poškozenému známo, že obviněný je vlastníkem nemovitosti nebo má některou movitou věc umístěnou mimo jeho trvalého nebo jiného pobytu, uvede podle možnosti již v návrhu na zajištění svého nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, kde taková věc je.

Podle § 50 odstavec 1 tr. řádu se může poškozený dát zastupovat zmocněncem, kterým může být i právnická osoba. Zmocněnec poškozeného může být současně důvěrníkem podle zákona o obětech trestných činů.

Podle § 50 odst. 2 tr. řádu je-li zmocněnec poškozeného fyzická osoba, nesmí jím být osoba, která je zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena; při hlavním líčení a veřejném zasedání nemůže být zmocněncem ten, kdo je k němu předvolán jako svědek, znalec nebo tlumočník.

Podle § 51 odst. 1 tr. řádu je zmocněnec poškozeného oprávněn činit za poškozeného návrhy a podávat za něj žádosti a opravné prostředky; je též oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se může zúčastnit poškozený.

Podle § 51 odst. 2 tr. řádu je zmocněnec poškozeného oprávněn být již od zahájení trestního stíhání při vyšetřovacích úkonech, jimiž se mají objasnit skutečnosti důležité pro uplatnění práv osob, které zastupuje, a jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem, ledaže by přítomností zmocněnce mohl být zmařen účel trestního řízení nebo nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění o něm zajistit. Může obviněnému i jiným vyslychaným osobám klást otázky, avšak teprve tehdy, až policejní orgán výslech skončí a udělí mu k tomu slovo. Námitky proti způsobu provádění úkonu může vznášet kdykoliv v jeho průběhu.

Podle § 51a odst. 1 tr. řádu osvědčí-li poškozený, který je

a) zvlášť zranitelnou obětí podle zákona o obětech,
b) kterému byla způsobena úmyslným trestným činem těžká újma na zdraví,
c) který je pozůstalým po oběti, které byla trestným činem způsobena smrt,
že nemá dostatek prostředků na uhrazení nákladů vzniklých přibráním zmocněnce, rozhodne na jeho návrh předseda senátu soudu, který koná řízení v prvním stupni, a v přípravném řízení soudce, že má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu.

Podle § 51a odst. 2 tr. řádu má poškozený mladší 18 let vždy nárok na bezplatné zastupování zmocněncem, nejde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy (§196 tr. zákoníku).

Podle § 51a odst. 3 tr. řádu návrh na rozhodnutí podle odst. 1 podává poškozený v přípravném řízení prostřednictvím státního zástupce a v řízení před soudem příslušnému soudu, který věc projednává.

Podle § 51a odst. 4 tr. řádu pokud si poškozený sám zmocněnce nezvolí, za podmínek uvedených v odst. 1a 2, je mu předsedou senátu nebo soudcem ustanoven advokát.

Poškozený, který má nárok na ustanovení zmocněnce, může podle § 151a odst. 1 tr. řádu žádat, aby předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce rozhodl o tom, že stát ponese náklady na znalecký posudek, který poškozený vyžádá. Žádosti nelze vyhovět, jestliže takový důkaz není pro objasnění věci zřejmě potřebný nebo stejný úkon k prokázání téže skutečnosti již vyžádal orgán činný v trestním řízení.

Podle § 55 odst. 1 písm. c) tr. řádu jsou na žádost poškozeného, oběti (§ 16 zákona o obětech trestných činů) a dalších osob vyjmenovaných zákonem vedeny údaje o bydlišti a doručovací adrese, o místě výkonu zaměstnání či povolání nebo podnikání a o osobních, rodinných a majetkových poměrech tak, aby se s nimi mohli seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení, policisté a Probační a mediační služba, není-li to nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení nebo pro řádné uplatnění práva na obhajobu osoby, proti níž se trestní řízení vede.

Podle § 65 tr. řádu má poškozený právo nahlížet do spisů, s výjimkou protokolu o hlasování, údajů osob podle § 55 odst. 1 písmene c) a osobních údajů svědka podle § 55 odst. 2 tr. řádu, činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí. V přípravném řízení může státní zástupce nebo policejní orgán právo nahlédnout do spisů a spolu s tím ostatní práva uvedená v § 65 odstavci 1 tr. řádu ze závažných důvodů odepřít. Závažnost důvodů, ze kterých tato práva odepřel policejní orgán, je na žádost osoby, jíž se odepření týká, státní zástupce povinen urychleně přezkoumat.

Podle § 154 odst. 1 tr. řádu byl-li poškozenému alespoň částečně přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, je odsouzený, jemuž byla povinnost k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo k vydání bezdůvodného obohacení uložena, povinen nahradit poškozenému též náklady potřebné k účelnému uplatnění tohoto nároku v trestním řízení, včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce.

Podle § 154 odst. 2 tr. řádu v případě, že poškozenému nebyl přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení ani zčásti, uloží soud na návrh poškozeného odsouzenému uhradit náklady související s účastí poškozeného v trestním řízení.

Podle § 157a odst. 1 tr. řádu má poškozený právo kdykoliv v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu. Tato žádost není vázána lhůtou. O výsledku přezkoumání musí být žadatel vyrozuměn.

Podle § 160 odst. 2 tr. řádu může poškozený, jehož pobyt nebo sídlo jsou známé, požádat o opis usnesení o zahájení trestního stíhání.

Podle § 166 odst. 1 tr. řádu podá-li poškozený návrh podle § 43 odst. 3 tr. řádu, je mu umožněno po skončení vyšetřování prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování.

Poučení oběti trestného činu podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (ZOTČ)

Podle § 3 odst. 1 ZOTČ každou osobu, která se cítí být obětí spáchaného trestného činu, je třeba považovat za oběť, nev्यjde-li najevo opak.

Podle § 3 odst. 4 ZOTČ jsou Policie ČR, orgány činné v trestním řízení a subjekty zapsané v registru poskytovatelů povinny srozumitelným způsobem informovat oběť o jejích právech a umožnit jí jejich plné uplatnění. Na žádost oběti jsou tak povinny učinit i opakovaně.

Podle § 7 ZOTČ má oběť právo na přístup k informacím v zákonem stanoveném rozsahu ve věci, v níž se stala obětí trestného činu.

Podle § 11 odst. 1 ZOTČ na žádost oběti jí poskytne příslušný orgán činný v trestním řízení pravomocné rozhodnutí, kterým se řízení končí, nebo informace o stavu trestního řízení, pokud tato informace nemůže ohrozit účel trestního stíhání.

Podle § 11 odst. 3 ZOTČ může oběť podat žádost o poskytnutí informací souvisejících s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě. Tato žádost se podává v přípravném řízení policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a v řízení před soudem soudu.

Podle § 17 odst. 1 ZOTČ má oběť právo požádat v kterémkoliv stadiu trestního řízení, popřípadě i před jeho zahájením, aby byla při úkonech, kterých se účastní, učiněna potřebná opatření k zabránění kontaktu oběti s osobou, kterou označila za pachatele, která je podezřelá ze spáchání trestného činu, nebo proti níž se vede trestní řízení.

Podle § 17 odst. 2 ZOTČ žádosti podle odst. 1 jsou příslušné orgány povinny vyhovět, pokud se jedná o zvláště zranitelnou oběť a nevylučuje to povaha prováděného úkonu.

Podle § 18 odst. 1 ZOTČ musí být otázky směřující do intimní oblasti kladeny pouze tehdy, je-li to nezbytné pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení.

Podle § 18 odst. 2 ZOTČ má oběť právo kdykoliv podat námitku proti zaměření otázky. O důvodnosti námítky, která se poznamená do protokolu, rozhoduje vyslyšající orgán.

Podle § 19 ZOTČ může oběť žádat, aby byla v přípravném řízení vyslechnuta osobou stejného nebo opačného pohlaví. Žádosti zvláště zranitelné oběti je nutné vyhovět, nebrání-li tomu důležité důvody. Důvody k zamítnutí žádosti se poznamenají do protokolu.

Podle § 19 odst. 2 ZOTČ může zvláště zranitelná oběť žádat o tlumočení osobou stejného nebo opačného pohlaví. Tomuto je nutno vyhovět, ledaže nelze provedení úkonu odložit nebo tlumočnicka požadovaného pohlaví zajistit.

Podle § 20 ZOTČ je podání vysvětlení a výslech zvláště zranitelných obětí prováděn citlivě, vyškolenou osobou, tak, aby nemusel být později opakován; je-li to technicky možné, za využití audiovizuální techniky nebo speciálních výslechových místností.

Podle § 21 odst. 1 ZOTČ má oběť právo na doprovod důvěrníkem.

Podle § 21 odst. 2 ZOTČ důvěrníkem může být fyzická osoba způsobilá k právním úkonům, kterou si oběť zvolí. Důvěrník poskytuje oběti potřebnou, zejména psychickou pomoc. Důvěrník může být zároveň zmocněncem oběti. Důvěrníkem nemůže být osoba, která má v trestním řízení postavení obviněného, obhájce, svědka, znalce nebo tlumočnicka.

Podle § 21 odst. 3 ZOTČ důvěrník nemůže zasahovat do průběhu úkonu.

Podle § 21 odst. 4 ZOTČ lze důvěrníka vyloučit z účasti na úkonu, pokud jeho účast narušuje průběh úkonu nebo ohrožuje dosažení účelu úkonu. Je nutné umožnit oběti zvolení jiného důvěrníka, ledaže uvedený úkon nelze odložit nebo by jeho odložení bylo spojeno s nepřiměřenými obtížemi nebo náklady.

Vyjádření poškozeného k poučení:

.....

Dle § 160/2 tr. řádu žádám - nežádám *) o opis usnesení o zahájení trestního stíhání.

Prohlášení oběti o dopadu trestného činu na její život:

.....

**Poučení mi bylo řádně
vysvětleno a beru je na
vědomí**

(jméno a příjmení oběti trestného činu)

Příloha č. II

Poučení poškozené právnické osoby v trestním řízení

V **trestní** **věci**

proti

pro

podle § trestního zákoníku

máte jako poškozená následující práva:

Podle § 43 odst. 1 tr. řádu ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma, nebo na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil (poškozený), má právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, činit si výpisky a poznámky a na svoje náklady pořizovat kopie spisů a jejich částí (§ 65 odst. 1 tr. řádu), zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání nebo o schválení dohody o vině a trestu a před skončením řízení se k věci vyjádřit.

Podle § 43 odst. 2 tr. řádu se za poškozeného nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem.

Podle § 43 odst. 3 tr. řádu jste jako poškozený oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal. Návrh je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování (§ 206 odst. 2); je-li sjednána dohoda o vině a trestu, je třeba návrh učinit nejpozději při prvním jednání o takové dohodě (§ 175a odst. 2). Z návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy uplatňuje nebo z jakých důvodů a v jakém rozsahu se uplatňuje nárok na vydání bezdůvodného obohacení. Důvod a výši škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení jste povinen doložit. Podle § 44 odst. 3 tr. řádu návrh nelze podat, bylo-li o nároku již rozhodnuto v občanskoprávním nebo jiném příslušném řízení.

Podle § 43 odst. 5 tr. řádu se můžete výslovným prohlášením sděleným orgánu činnému v trestním řízení vzdát procesních práv, které Vám tento zákon jako poškozenému přiznává.

Podle § 44 odstavce 1 tr. řádu oprávnění poškozeného nemůže vykonávat ten, kdo je v trestním řízení stíhán jako spoluobviněný.

Podle § 44 odst. 2 tr. řádu je-li počet poškozených mimořádně vysoký a jednotlivým výkonem jejich práv by mohl být ohrožen rychlý průběh trestního stíhání, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, že poškození mohou svá práva v trestním řízení uplatňovat pouze prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si zvolí. Jestliže by celkový počet zvolených zmocněnců vzrostl na více než šest a poškození se mezi sebou o výběru nedohodnou, provede výběr s přihlednutím k zájmům poškozených soud. Společný zmocněnec vykonává práva poškozených, které zastupuje, včetně uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení.

Podle § 45 odst. 1 tr. řádu je-li poškozená osoba zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo je-li její způsobilost k právním úkonům omezena, vykonává práva poškozeného její zákonný zástupce. Jde-li o uplatnění nároku na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení (§ 43 odst. 3 tr. řádu), přecházejí práva, která tento zákon přiznává poškozenému, i na jeho právního nástupce.

Podle § 45 odst. 2 tr. řádu v případech, kdy nemůže zákonný zástupce poškozeného vykonávat svá práva uvedená v odstavci 1 a je nebezpečí z prodlení, předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce ustanoví k výkonu práv opatrovníka.

Podle § 45a tr. řádu se poškozenému veškeré písemnosti doručují na adresu, kterou uvede. Má-li zmocněnec, doručuje se pouze jemu, to neplatí, pokud se poškozenému zasílá výzva, aby osobně něco vykonal.

Podle § 47 odst. 1, 2 tr. řádu má poškozený právo navrhnout státnímu zástupci nebo soudu, aby uspokojení jeho nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem, bylo až do pravděpodobné výše škody nebo

nemajetkové újmy nebo až do pravděpodobného rozsahu bezdůvodného obohacení, zajištěno na majetku obviněného, má-li důvodnou obavu, že uspokojení tohoto nároku bude mařeno nebo ztěžováno.

Podle § 47 odst. 3 tr. řádu, pokud je poškozenému známo, že obviněný je vlastníkem nemovitosti nebo má některou movitou věc umístěnou mimo jeho trvalého nebo jiného pobytu, uvede podle možnosti již v návrhu na zajištění svého nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, kde taková věc je.

Podle § 50 odstavec 1 tr. řádu se může poškozený dát zastupovat zmocněncem, kterým může být i právnická osoba.

Podle § 50 odst. 2 tr. řádu je-li zmocněnec poškozeného fyzická osoba, nesmí jím být osoba, která je zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena; při hlavním líčení a veřejném zasedání nemůže být zmocněncem ten, kdo je k němu předvolán jako svědek, znalec nebo tlumočník.

Podle § 51 odst. 1 tr. řádu je zmocněnec poškozeného oprávněn činit za poškozeného návrhy a podávat za něj žádosti a opravné prostředky; je též oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se může zúčastnit poškozený.

Podle § 51 odst. 2 tr. řádu je zmocněnec poškozeného oprávněn být již od zahájení trestního stíhání při vyšetřovacích úkonech, jimiž se mají objasnit skutečnosti důležité pro uplatnění práv osob, které zastupuje, a jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem, ledaže by přítomností zmocněnce mohl být zmařen účel trestního řízení nebo nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění o něm zajistit. Může obviněnému i jiným vyslýchaným osobám klást otázky, avšak teprve tehdy, až policejní orgán výslech skončí a udělí mu k tomu slovo. Námitky proti způsobu provádění úkonu může vznášet kdykoliv v jeho průběhu.

Podle § 55 odst. 1 písm. c) tr. řádu jsou na žádost poškozeného a dalších osob vyjmenovaných zákonem vedeny údaje o bydlišti a doručovací adrese, o místě výkonu zaměstnání či povolání nebo podnikání a o osobních, rodinných a majetkových poměrech tak, aby se s nimi mohli seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení a Probační a mediační služba, není-li to nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení nebo pro řádné uplatnění práva na obhajobu osoby, proti níž se trestní řízení vede.

Podle § 65 tr. řádu má poškozený právo nahlížet do spisů, s výjimkou protokolu o hlasování, údajů osob podle § 55 odst. 1 písmene c) a osobních údajů svědka podle § 55 odst. 2 tr. řádu, činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí. V přípravném řízení může státní zástupce nebo policejní orgán právo nahlédnout do spisů a spolu s tím ostatní práva uvedená v § 65 odstavci 1 tr. řádu ze závažných důvodů odepřít. Závažnost důvodů, ze kterých tato práva odepřel policejní orgán, je na žádost osoby, jíž se odepření týká, státní zástupce povinen urychleně přezkoumat.

Podle § 154 odst. 1 tr. řádu byl-li poškozenému alespoň částečně přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, je odsouzený, jemuž byla povinnost k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo k vydání bezdůvodného obohacení uložena, povinen nahradit poškozenému též náklady potřebné k účelnému uplatnění tohoto nároku v trestním řízení, včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce.

Podle § 154 odst. 2 tr. řádu v případě, že poškozenému nebyl přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení ani zčásti, uloží soud na návrh poškozeného odsouzenému uhradit náklady související s účastí poškozeného v trestním řízení.

Podle § 157a odst. 1 tr. řádu má poškozený právo kdykoliv v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu. Tato žádost není vázána lhůtou. O výsledku přezkoumání musí být žadatel vyrozuměn.

Podle § 160 odst. 2 tr. řádu může poškozený, jehož pobyt nebo sídlo jsou známé, požádat o opis usnesení o zahájení trestního stíhání.

Podle § 166 odst. 1 tr. řádu podá-li poškozený návrh podle § 43 odst. 3 tr. řádu, je mu umožněno po skončení vyšetřování prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování. Je-li počet poškozených velmi vysoký, platí obdobně § 44 odst. 2 tr. řádu.

Úřední záznam

o podaném vysvětlení podle § 158 odstavce 6 trestního řádu

Dne v hodin

jméno, příjmení:

jméno, příjmení (dřívější):

datum narození:

místo narození:

státní příslušnost:

Trvalé bydliště:

Současné bydliště:

Adresa pro účely doručování:

Adresa zaměstnavatele:

Místo zaměstnání:

Postavení v zaměstnání:

Průkaz totožnosti:

Poměr k věci:

Věc, již se vysvětlení týká:

Poučení:

Podle § 158 odst. 3 tr. řádu k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, opatřuje policejní orgán potřebné podklady a nezbytná vysvětlení.

Podle § 158 odst. 6 tr. řádu o obsahu vysvětlení, která nemají povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, se sepíše úřední záznam. Úřední záznam slouží státnímu zástupci a obviněnému ke zvážení návrhu, aby osoba, která takové vysvětlení podala, byla vyslechnuta jako svědek, a soudu k úvaze, zda takový důkaz provede (§ 211 odst. 6 trestního řádu).

Podle § 158 odst. 8 tr. řádu nesmí být vysvětlení požadováno od toho, kdo by jím porušil zákonem výslovně uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže by byl této povinnosti zproštěn příslušným orgánem nebo tím, v jehož zájmu tuto povinnost má.

Podle § 124 trestního zákoníku se za státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti považuje mlčenlivost, která je uložena nebo uznána jiným právním předpisem. Za státem uznanou povinnost

mlčenlivosti se podle trestního zákona nepovažuje taková povinnost, jejíž rozsah není vymezen jiným právním předpisem, ale vyplývá z právního úkonu učiněného na základě jiného právního předpisu.

Podle § 158 odst. 8 tr. řádu osoba podávající vysvětlení, s výjimkou podezřelého, je povinna vypovídat pravdu a nic nezamlčovat,

a současně se upozorňuje na trestní odpovědnost za uvedení vědomě nepravdivých údajů (křivé obvinění dle § 345 trestního zákoníku, pomluvy dle § 184 trestního zákoníku, poškození cizích práv dle § 181 trestního zákoníku a nadřizování dle § 366 trestního zákoníku);

osobě podávající vysvětlení o trestném činu spáchaném jiným, která před orgánem činným v trestním řízení úmyslně uvede nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí, nebo takovou okolnost zamlčí, lze podle ustanovení § 47a odst. 1, odst. 2 zákona č. 200/1990 Sb. uložit pokutu do výše 50 000,- Kč.

Podle § 100 odst. 2 tr. řádu je osoba podávající vysvětlení oprávněna odepřít výpověď, pokud by svojí výpovědí způsobila nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželu, partneru nebo druhu, anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pocítovala jako újmu vlastní.

Podle § 100 odst. 3 tr. řádu odepřít výpověď osoba podávající vysvětlení nemůže, má-li stran trestného činu, jehož se svědecká výpověď týká, oznamovací povinnost podle § 368 tr. zákoníku. Neoprávněné odepření výpovědi je podle § 66 tr. řádu možné postihnout pořádkovou pokutou až do výše 50 000,-Kč.

Podle § 99 odst. 1 tr. řádu nesmí být požadováno vysvětlení o okolnostech týkajících se utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, jež je osoba podávající vysvětlení povinna zachovat v tajnosti, ledaže byla této povinnosti příslušným orgánem zproštěna; zproštění lze odepřít jen tehdy, jestliže by výpověď způsobila státu vážnou škodu.

Podle § 103 tr. řádu ve spojení s ustanovením § 93 odst. 1 tr. řádu a § 95 odst. 2 tr. řádu může být dovoleno, aby osoba podávající vysvětlení, dříve než dá odpověď, nahlédla do písemných poznámek, které musí vyslyšajícím, požádá-li o to, předložit k nahlédnutí. Při předložení záznamu k přečtení má právo žádat jeho doplnění či opravy, aby byl v souladu s podaným vysvětlením.

Podle § 158 odst. 5 tr. řádu při podání vysvětlení má každý právo na právní pomoc advokáta. Je-li vysvětlení požadováno od nezletilého, je třeba předem vyzoomět jeho zákonného zástupce; to neplatí, jestliže provedení úkonu nelze odložit a vyzoomění o něm zajistit.

Podle § 55 odst. 1 písm. c) tr. řádu jsou na žádost svědka a dalších osob vyjmenovaných zákonem vedeny údaje o bydlišti a doručovací adrese, o místě výkonu zaměstnání či povolání nebo podnikání a o osobních, rodinných a majetkových poměrech tak, aby se s nimi mohli seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení a Probační a mediační služba, není-li to nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení nebo pro řádné uplatnění práva na obhajobu osoby, proti níž se trestní řízení vede.

Podle § 55 odst. 2 tr. řádu má osoba podávající vysvětlení právo požádat o utajení své podoby a podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením, pod kterým bude v trestním spisu vedena, jestliže zjištěné okolnosti nasvědčují tomu, že jí nebo osobě blízké v souvislosti s podáním svědeckví hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení základních práv.

Podle § 2 odst. 14 tr. řádu má osoba podávající vysvětlení právo používat svůj mateřský jazyk nebo jazyk, o němž prohlásí, že jej ovládá.

V případě seznámení se s utajovanými informacemi chráněnými zvláštním zákonem má povinnost zachovávat o nich mlčenlivost a neumožnit k nim přístup neoprávněné osobě, dodržovat ostatní povinnosti stanovené zvláštním zákonem (zák. č. 412/2005 Sb. a související předpisy). Nesplnění této povinnosti může zakládat trestní odpovědnost podle § 317 a § 318 tr. zákoníku.

Podle § 66 odst. 1 tr. řádu, kdo přes předchozí napomenutí ruší řízení nebo kdo se k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu chová urážlivě nebo kdo bez dostatečné omluvy neuposlechne příkazu nebo nevyhoví výzvě, které mu byly dány podle tohoto zákona, může být předsedou senátu a v přípravném řízení státním zástupcem nebo policejním orgánem potrestán pořádkovou pokutou do 50 000,- Kč.

Podle § 158 odst. 10 tr. řádu má osoba, která se dostavila k podání vysvětlení, právo na náhradu nutných výdajů podle zvláštního právního předpisu upravujícího cestovní náhrady a prokázaný ušlý výdělek. Nárok se nevztahuje na toho, kdo byl vyzván k vysvětlení pro své protiprávní jednání. Podle § 104 tr. řádu nárok zaniká, neuplatní-li jej do tří dnů po svém výsledku nebo poté, co bylo sděleno, že k výsledku nedojde.

Podle § 158 odst. 2 tr. řádu, pokud jako oznamovatel o to požádáte, budete do 1 měsíce od oznámení vyrozuměn o učiněných opatřeních.

Vyrozumění žádám - nežádám *)

Podle § 16 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (ZOTČ) na základě žádosti oběti, jejího zmocněnce, zákonného zástupce, opatrovníka nebo důvěrníka jsou údaje o jejich bydlišti a doručovací adrese, o jejich místu výkonu zaměstnání či povolání nebo podnikání, a o jejich osobních, rodinných nebo majetkových poměrech vedeny tak, aby se s nimi mohl seznamovat pouze orgán činný v trestním řízení a Probační a mediační služba. Je-li to nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení nebo pro řádné uplatnění práva na obhajobu osoby, proti níž se trestní řízení vede, zpřístupní potřebné údaje příslušný policista nebo orgán činný v trestním řízení.

Podle § 18 odst. 2 ZOTČ má oběť právo kdykoliv podat námitku proti zaměření otázky směřující do její intimní oblasti. O důvodnosti námítky, která se poznamená do protokolu, rozhoduje vyslyšající orgán.

Podle § 19 odst. 1 ZOTČ může oběť žádat, aby byla v přípravném řízení vyslechnuta osobou stejného nebo opačného pohlaví. Žádosti zvláště zranitelné oběti je nutné vyhovět, nebrání-li tomu důležité důvody. Důvody k zamítnutí žádosti se poznamenávají do protokolu.

Podle § 19 odst. 2 ZOTČ může zvláště zranitelná oběť žádat o tlumočení osobou stejného nebo opačného pohlaví. Tomuto je nutno vyhovět, ledaže nelze provedení úkonu odložit nebo tlumočnicka požadovaného pohlaví zajistit.

Po zákonném poučení osoba podala toto vysvětlení k věci:

Po poučení dle § 43 odst. 3 tr. řádu se jako poškozený nepřipojuji k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody.

Základní informace pro oběť trestného činu

PODLE ZÁKONA Č. 45/2013 SB., O OBĚTECH TRESTNÝCH ČINŮ A ZMĚNĚ NĚKTERÝCH ZÁKONŮ (ZOTČ)

jméno, příjmení:

datum narození:

zákonný zástupce - opatrovník *):

věc:

■ Stali jste se **obětí** trestného činu, jestliže:

- bylo Vám ublíženo na zdraví, způsobena majetková i nemajetková újma anebo se na Váš úkor pachatel obohatil,
- jste pozůstalým po oběti trestného činu, tedy příbuzným v pokolení přímém, sourozencem, osvojencem, osvojitelem, manželem, registrovaným partnerem nebo druhem.

■ Stali jste se **zvláště zranitelnou obětí** trestného činu, jestliže:

- jste osoba mladší 18 let (dítě)
- jste osoba, která je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, které brání plnému uplatnění ve společnosti,
- jste obětí trestného činu obchodování s lidmi,
- jste obětí trestného činu v sexuální oblasti, nebo trestného činu zahrnujícímu násilí nebo pohrůžku násilí, jestliže je zde riziko vzniku druhotné újmy.

■ **Informace pro oběť:**

1. U kteréhokoli policejního orgánu nebo státního zastupitelství můžete podat oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin.

2. Můžete se obrátit s **žádostí o pomoc psychologického a sociálního poradenství, právní pomoc, právní informace nebo restorativní programy** na subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. Kontakt na tyto subjekty je přístupný na internetu (www.justice.cz) nebo Vám bude předán.

Pokud jste **zvláště zranitelnou obětí**, můžete tyto subjekty požádat o **bezplatnou** odbornou pomoc (kromě trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku, nevzniklo-li tímto činem nebezpečí nouze nebo trvale nepříznivý následek).

3. Při hrozícím nebezpečí v souvislosti s pobytem pachatele na svobodě mohou být přijata opatření k **zajištění Vašeho bezpečí**, tj. utajena Vaše totožnost, poskytnuta krátkodobá ochrana, zvláštní ochrana, vykázána osoba ze společného obydlí, nebo vydáno předběžné opatření ve vztahu k pachateli.

4. Policejní orgán, u kterého byla věc oznámena, Vám podá **informace o stavu řízení** nebo Vás neprodleně informuje o postoupení věci na jinou policejní součást.

5. Po podání trestního oznámení následují obecně tyto **etapy trestního řízení**

- přípravné řízení, jehož úkolem je připravit řízení před soudem, má neveřejný charakter; můžete **navrhnout**, aby soud uložil povinnost obžalovanému nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, nebo vydat bezdůvodné obohacení; může Vás doprovázet **důvěrník**, můžete se nechat zastupovat **zmocněncem**, můžete prostudovat spis a učinit návrhy na doplnění vyšetřování,
- hlavní líčení probíhá před soudem, je těžištěm pro rozhodování o vině a trestu; jako poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, můžete odvoláním **napadnout rozsudek** pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení,
- vykonávací řízení - vykonání pravomocného rozsudku.

6. Policejní orgán a státní zástupce Vám na Vaši žádost poskytnou:

- pravomocné rozhodnutí, kterým se řízení končí, popř. informaci, že trestní řízení nebylo zahájeno; informace o stavu trestního řízení je předána pouze tehdy, pokud tím není ohroženo dosažení účelu trestního řízení,
- informaci o stavu trestního řízení,
- informaci, na který orgán se můžete obrátit s žádostí o vyrozumění v souvislosti s pobytem obviněného (odsouzeného) na svobodě a kontakt na příslušný orgán.

7. Pokud Vám byla nesprávným **úředním postupem** nebo rozhodnutím **způsobena škoda** nebo nemajetková újma, máte možnost uplatnit vůči státu nárok na náhradu škody podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

8. Jako **oběť** máte další práva

- na informace v jazyce, o kterém prohlásíte, že mu rozumíte, nebo v úředním jazyce státu, jehož jste občanem,
- na oddělení Vašich osobních údajů odděleně od spisu tak, aby se s nimi mohly seznamovat pouze oprávněné orgány,
- na přijetí opatření k zabránění kontaktu s pachatelem,
- na možnost podat námitku proti zaměření otázky a poznamenání této otázky do protokolu,
- na výslech v přípravném řízení osobou takového pohlaví, jaké si zvolíte,
- na doprovod důvěrníkem,
- na prohlášení o dopadu trestného činu na Váš život v kterémkoliv stadiu trestního řízení,

Jako **zvláště zranitelné oběti** Vám náleží také právo

- na přibrání tlumočnicka stejného nebo opačného pohlaví,
- na výslech stejnou osobou v případě opakovaného výslechu
- na zamezení bezprostředního vizuálního kontaktu s osobou podezřelou ze spáchání trestného činu nebo s osobou, proti níž se trestní řízení vede.

Potvrzení

o převzetí poučení oběti trestného činu – základní informace

Byla mi předána základní informace pro oběť trestného činu a ústně sděleny informace podle bodu 1) až 4).

Další informace podle bodu 5) až 8) jsem **nežádal** sdělit ústně a **nebyly** mi ústně vysvětleny.

Základní informace mi byla předána a srozumitelně vysvětlena a beru ji na vědomí

.....
(jméno a příjmení oběti trestného činu)

.....
zákonný zástupce - opatrovník *)

Příloha č. V

Peněžitá pomoc obětem trestných činů ze strany státu podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů

jméno, příjmení:

datum narození:

zákonný zástupce - opatrovník *):

Žádost o poskytnutí peněžitě pomoci lze podat u Ministerstva spravedlnosti nejpozději do 2 let ode dne, kdy se oběť dozvěděla o újmě způsobené trestným činem, nejpozději však do 5 let od spáchání trestného činu, jinak právo zaniká.

Žádost o peněžitou pomoc lze podat také ve slovenském a v anglickém jazyce (vyhláška 225/2013 Sb.)

■ **Oprávněným žadatelem** o peněžitou pomoc je podle § 24 zákona č. 45/2013 Sb.:

- oběť, které bylo v důsledku trestného činu ublíženo na zdraví,
- oběť, které byla v důsledku trestného činu způsobena těžká újma na zdraví,
- osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, byla-li rodičem, manželem, registrovaným partnerem, dítětem nebo sourozencem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu,
- oběť trestného činu v sexuální oblasti a dítě, které je obětí trestného činu týrání svěřené osoby, kterým vznikla nemajetková újma.

Ublížením na zdraví je stav znemožňující nejméně po dobu tří týdnů obvyklý způsob života a který vyžaduje lékařské ošetření.

Těžkou újrou na zdraví je zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyzdění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy nebo porucha zdraví trvající **nejméně po dobu 6 týdnů**.

■ Oběť trestného činu **má právo** na peněžitou pomoc

- je-li státním občanem ČR a má na území ČR místo trvalého pobytu, pokud se na území ČR obvykle zdržuje nebo se na území ČR stala obětí trestného činu,
- je-li cizincem a má trvalý pobyt nebo oprávněně pobývá na území jiného členského státu EU, pokud se na území ČR stala obětí trestného činu,
- je-li cizincem a pobývá na území ČR v souladu s jinými právními předpisy nepřetržitě po dobu delší než 90 dnů a stala se na území ČR obětí trestného činu,

- je-li cizincem a stala se obětí trestného činu na území ČR a požádala o mezinárodní ochranu, byl jí udělen azyl nebo doplňková ochrana na území ČR.

■ Peněžité pomoci je poskytnuta **v souvislosti**:

- s ušlým výdělkem
- s náklady, které vznikly v souvislosti s léčením
- s překlenutím zhoršené sociální situace způsobené obětí nebo pozůstalým trestným činem

Peněžité pomoci **je poskytnuta**, jestliže:

- pachatel trestného činu byl uznán vinným nebo zproštěn obžaloby pro nepřičetnost, nebo takové rozhodnutí dosud nebylo vyhlášeno nebo nenabýlo právní moci,
- nejsou-li důvodné pochybnosti o tom, že se stal trestný čin, ale věc byla policejním orgánem nebo státním zástupcem odložena z důvodu podle § 159a odst. 2 až 4 trestního řádu,
- oběť není stíhána jako spoluobviněná v trestním řízení vedeném pro daný trestný čin, nebo nebyla účastníkem takového trestného činu,
- oběť dala souhlas k trestnímu stíhání pachatele v případě, kdy tento souhlas je podmínkou zahájení trestního stíhání nebo pokračování v něm,
- oběť poskytla orgánům činným v trestním řízení potřebnou součinnost zejména tím, že bez zbytečného odkladu bez vážného důvodu podala oznámení o trestném činu, nebo jako svědek v trestním řízení nevyužila s odvoláním na svůj poměr k pachateli práva odepřít výpověď.

■ **Žádost o peněžitou pomoci:**

Žádost o peněžitou pomoci obsahuje:

- jméno a příjmení, datum narození, bydliště, rodné číslo, kontaktní adresu
- název útvaru, který vede řízení o trestném činu + poslední rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení
- údaje o výši škody
- údaje o majetkových poměrech oběti včetně výdělku
- kolik osob splňuje podmínky pro peněžitou pomoci (u pozůstalých)

✉ Ministerstvo spravedlnosti ČR, odbor odškodňování, Vyšehradská 16, 128 10, Praha 2.

☎ odbor odškodňování MS ČR: 221 997 941

www.justice.cz

Byla mi předána informace o peněžité pomoci oběti trestného činu

jméno a příjmení

zákonný zástupce - opatrovník

